

STRATEGIA ROZWOJU
MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA
NA LATA 2015-2025

Świerzawa, styczeń-listopad 2014 r.

**STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA
NA LATA 2015-2025**

***„Nie można zmienić kierunku wiatru,
Ale można odpowiednio ustawić żagle”***

[.....]

Opracowanie: Zbigniew Mosoń,

Opracowanie materiałów diagnostycznych: Urząd Miasta i Gminy w Świerzawie

Niniejszy dokument opracowano na podstawie poradnika dla pracowników administracji publicznej pt. *„Planowanie strategiczne”*, aut. Wojciech Ziemianowicz, Katarzyna Szmigiel-Rawska, Paulina Nowicka, Anna Dąbrowska, Wyd. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego Warszawa 2012.

W opracowaniu wykorzystano układ graficzny dokumentu „Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Świerzawa na lata 2004-2014”, aut. Autorzy: dr Andrzej Sztando, mgr Marcin Bról. Zrealizowanego na zlecenie Urzędu Miasta i Gminy w Świerzawie, czerwiec 2014 r.

**STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA
NA LATA 2015-2025**

SPIS TREŚCI

1. Wprowadzenie	5 str.
1.1. Istota strategii rozwoju Gminy	5 str.
1.2. Zasada rozwoju zrównoważonego w Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Świerzawa na lata 2015-2025	7 str.
1.3. Zintegrowany model polityki rozwoju w gminie Świerzawa wykorzystany podczas przygotowania dokumentów strategicznych.	12 str.
1.4. Zgodność z innymi dokumentami strategicznymi	15 str.
1.5. Wdrażanie działań rozwojowych w skali gminy.	18 str.
2. Diagnoza sytuacyjna Miasta i Gminy Świerzawa lata 2011-2013.	21 str.
2.1. Charakterystyka geograficzna	21 str.
2.2. Środowisko przyrodnicze	28 str.
2.3. Zasoby materialne i zagospodarowanie przestrzenne	34 str.
2.4. Infrastruktura techniczna	40 str.
2.5. Kultura i turystyka	44 str.
2.6. Gospodarka	61 str.
2.7. Zasoby instytucjonalne	68 str.
2.8. Warunki życia	82 str.
2.9. Wyniki ankiet diagnostycznych	97 str.
3. Korzyści Gminy Świerzawa wynikające z posiadania i wdrażania Strategii	107 str.
4. Analiza strategiczna Miasta i Gminy Świerzawa	109 str.
4.1. Przebieg analizy	111 str.
4.2. Mocne strony	115 str.
4.3. Słabe strony	118 str.
4.4. Szanse	120 str.
4.5. Zagrożenia	121 str.
4.6. Matryce	124 str.
5. Okres i horyzont czasowy strategii oraz ich dynamika	136 str.
6. Wizja rozwoju	138 str.
7. Cele strategiczne	141 str.
8. Cele operacyjne	144 str.
9. Zadania strategiczne	146 str.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA

NA LATA 2015-2025

10. Zależności celów i zadań	161 str.
11. Metryka zadania strategicznego	165 str.
11.1. Cechy metryki zadania strategicznego	165 str.
13. Zespół ds. Wdrażania Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Świerzawa na lata 2015-2025	175 str.
13.1. Uzasadnienie	175 str.
13.2. Zadania	176 str.
13.3. Formy pracy	176 str.
14. Monitoring i ewaluacja	177 str.
14.1. Monitoring	177 str.
14.2. Ewaluacja	180 str.
15. Zgodność Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Świerzawa na lata 2015-2025 ze Strategią Rozwoju Lokalnego Miasta i Gminy Świerzawa na lata 2004-2014 z roku 2004 r.	187 str.
15.1. Obszar i czas realizacji Strategii	187 str.
15.2. Porównanie danych demograficznych i społecznych służących budowie diagnozy w obu strategiach	188 str.
16. Promocja Strategii	193 str.

1. Wprowadzenie.

1.1. Istota strategii rozwoju gminy.

Nowy okres programowania środków Unii Europejskiej wymusza na samorządach weryfikację posiadanych dokumentów strategicznych. Szczególnie programy regionalne wymagają dostosowania planów rozwojowych do absorpcji środków przeznaczonych na wieloletnie inwestycje. Ukierunkowanie strategii regionalnych na współpracę spowodowało zwiększenie znaczenia nowego narzędzia, jakim są Zintegrowane Inwestycje Terytorialne. Pojęcie to zostało dokładnie określone w dokumencie „*Zasady realizacji zintegrowanych inwestycji terytorialnych w Polsce*”¹, przekładającym na praktykę propozycję wprowadzenia tego instrumentu, zawartą w unijnych projektach rozporządzeń dla polityki spójności. To z kolei powoduje konieczność ujęcia powstających aglomeracji w dokumentach strategicznych samorządów.

Pojęcie „strategii” w przeszłości było używane w kontekście wielkich operacji wojskowych. W wieku XX rozciągnięto jego znaczenie na niemal wszystkie dziedziny życia. Interesujący nas kontekst rozwoju regionalnego wskazuje na definicję opartą na długookresowym planowaniu, czyli traktowanie strategii rozwoju gminy jako **długookresowego programu rozwoju opartego na diagnozie posiadanych zasobów i wyznaczającego cele w ramach sformułowanej wizji gminy poprzez realizację istotnych zadań przy udziale lokalnej społeczności.**

Program ten oparty o racjonalnie oceniony potencjał winien się przyczynić do ukształtowania konkretnej rzeczywistości w jakiej żyć będą obecni mieszkańcy oraz następujące po nich pokolenia. Rzeczywistość ta winna być ujęta w wymiarze gospodarczym i społecznym.

Poprzednia strategia Gminy Świerzawa nosząca nazwę „Strategii Gminy Świerzawa na lata 2004-2020” i aktualizowana w roku 2010 straciła swoje znaczenie jako dokumentu stanowiącego podstawę **racjonalizacji podejmowanych w gminie decyzji bieżących i długookresowych** ze względu na nieak-

¹ Zasady realizacji zintegrowanych inwestycji terytorialnych w Polsce, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2013 r.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA

NA LATA 2015-2025

tualność celów, priorytetów i zadań w niej zawartych. Utrzymana została w niniejszym dokumencie funkcja planowania strategicznego na szczeblu lokalnym, czyli **zapobiegania sytuacjom kryzysowym w rozwoju gminy**, który jest procesem ciągłych przekształceń w strukturze funkcjonalnej. Przekształceniom w strukturze funkcjonalnej towarzyszy stała groźba zachwiania równowagi między poszczególnymi elementami struktury funkcjonalnej oraz między potrzebami funkcji a wydolnością zagospodarowania. Brak takiej równowagi stać się może **momentem krytycznym** rozwoju.

Opracowanie i realizacja niniejszej strategii jest procesem ciągłym. Powodem jej powstania była determinacja władz samorządowych wynikająca z oceny realizacji dotychczasowej strategii, uwarunkowań prawnych stworzonych przez nowe programowanie środków unijnych i wewnętrzne przekonanie władz i aktywnych środowisk społecznych, że nadszedł czas zastanowienia się nad wizją rozwoju Gminy.

Proces opracowania strategii można określić jej budowaniem wymagającym zaangażowania szerokiego spektrum społecznego. Decydującymi byli członkowie zespołu strategicznego. Strategia identyfikuje hierarchiczną strukturę celów i zadań strategicznych oraz katalog instrumentów i metod ich realizacji. Wpływa na obniżenie niepewności działania lokalnych podmiotów gospodarczych, a tym samym zwiększa skłonność do podejmowania przez nie ryzyka działalności o dłuższym okresie zwrotu ponoszonych nakładów. Sytuacja taka sprzyja stabilizowaniu sytuacji gospodarczej gminy.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA
NA LATA 2015-2025

1.2. Zasada rozwoju zrównoważonego w Strategii Rozwoju Gminy Świerzawa.

Unia Europejska wyznaczyła sobie konkretny plan obejmujący m. in. cel w zakresie zmian klimatu/energii – który należy osiągnąć do 2020 r. Cel ten zawarto w dokumencie Europa 2020, który jest unijną strategią wzrostu na najbliższe dziesięciolecie. Poczesne miejsce zajmuje w nim zrównoważony rozwój, który oznacza:

- budowanie **bardziej konkurencyjnej gospodarki niskoemisyjnej**, która będzie korzystać z zasobów w sposób racjonalny i oszczędny,
- **ochronę środowiska naturalnego**, ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i zapobieganie utracie bioróżnorodności,
- wykorzystanie pierwszoplanowej pozycji Europy do opracowania **nowych, przyjaznych dla środowiska technologii** i metod produkcji,
- wprowadzenie **efektywnych, inteligentnych sieci energetycznych**,
- **wykorzystanie sieci obejmujących całą UE** do zapewnienia dodatkowej przewagi rynkowej firmom europejskim (zwłaszcza małym przedsiębiorstwom produkcyjnym),
- **poprawienie warunków dla rozwoju przedsiębiorczości**, zwłaszcza w odniesieniu do MŚP,
- **pomaganie konsumentom** w dokonywaniu świadomych wyborów.

Założone cele UE obejmą:

- do 2020 r. **ograniczenie emisji gazów cieplarnianych o 20 proc.** w stosunku do poziomu z 1990 r.
- zwiększenie **do 20 proc.** udziału energii ze **źródeł odnawialnych** w ogólnym zużyciu energii,
- dążenie do **zwiększenia efektywności wykorzystania energii o 20 proc.**

Polskie prawo ochrony środowiska podaje następującą definicję: „*przez zrównoważony rozwój rozumie się przez taki rozwój społeczno-gospodarczy, w którym następuje proces integrowania działań politycznych, gospodarczych*

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA NA LATA 2015-2025

i społecznych, z zachowaniem równowagi przyrodniczej oraz trwałości podstawowych procesów przyrodniczych, w celu zagwarantowania możliwości zaspokajania podstawowych potrzeb poszczególnych społeczności lub obywateli zarówno współczesnego pokolenia, jak i przyszłych pokoleń.”²

W „**Strategii rozwoju zrównoważonego Polski do roku 2025**” ujęto istotną rolę samorządu w kształtowaniu tej polityki. „Przeprowadzona w roku 1998 reforma administracyjna kraju zmniejszyła znacznie rozmiar i uprawnienia administracji państwowej cedując znaczną część tych uprawnień na samorządy gminne, powiatowe i wojewódzkie. Pozwala to na pełną realizację zasady subsydiarności, oznaczającą decentralizację uprawnień decyzyjnych na szczebel możliwie najbliższy obywatelowi. Realizowana jest też zasada uspołecznienia, poprzez bezpośredni lub pośredni udział społeczeństwa i jego wybieralnych przedstawicieli, grup i organizacji społecznych oraz pozarządowych w procesach rozwoju własnej jednostki terytorialnej. Samorządy uzyskały podstawowe narzędzia realizacji rozwoju zrównoważonego, jakim jest tworzenie strategii rozwoju, planowanie zagospodarowania przestrzennego, wydawanie decyzji lokalizacyjnych oraz pozwoleń na korzystanie z zasobów środowiska i wprowadzanie w nim zmian. Narzędzia te stanowią podstawowy element zrównoważenia procesów gospodarczych oraz konstrukcji infrastruktury dla tych procesów. Samorządy stały się również odpowiedzialne za edukację oraz za ochronę zdrowia na swoim terenie, co daje im pełną możliwość równoważenia wymiarów społecznych i ekologicznych z lokalną polityką gospodarczą i infrastrukturalną. Wreszcie, samorządy uzyskały prawo do tworzenia własnych funduszy ekologicznych, które, obok budżetów samorządowych i dotacji z budżetu centralnego będą stanowiły podstawy finansowania lokalnego rozwoju zrównoważonego. Poprzez lokalną integrację polityki planowania przestrzennego, wydawania pozwoleń, planów i programów gospodarczych, programów socjalnych, ochrony zdrowia, edukacji, promocji kultury, rekreacji samorządy powinny doprowadzić do takiego stanu, w którym społeczeństwo, w ramach własnej jednostki terytorialnej, mieszka, pracuje i wytwarza dobra, pobiera nauki, leczy się, a równocześnie posiada dobre warunki do wypoczynku, rekreacji i turystyki.

² www.mos.gov.pl

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA NA LATA 2015-2025

Prowadzenie takiej zintegrowanej polityki lokalnej przez samorządy pozwoli na istotne ograniczenie potrzeb przewozowych ludzi i towarów, na racjonalną gospodarkę zasobami własnej "przestrzeni ekologicznej", na integrację społeczności lokalnych wokół wspólnych celów oraz pobudzenie aktywności jednostek przy ich realizacji, wreszcie, co też stanowi jeden z warunków powodzenia strategii rozwoju zrównoważonego, będzie miało wpływ na pobudzenie tzw. patriotyzmu lokalnego.³

Rekomendowane działania na rzecz zrównoważonego rozwoju zostały ujęte w trzech wymiarach:

- społecznym,
- ekonomicznym
- ekologicznym

Z katalogu działań adekwatnych dla samorządów można uznać:

- gwarancje dostępności edukacji, przynajmniej w zakresie podstawowym, oraz pomocy w zakresie zdobywania wiedzy dla jednostek najzdolniejszych na wyższych poziomach kształcenia,
- gwarancje czynnej ochrony zdrowia poprzez profilaktykę, właściwe warunki leczenia oraz przeciwdziałanie chorobom uznanym za społeczne,
- gwarancje opieki społecznej dla osób starych, niepełnych i niepełnosprawnych, zapewniającej określone minimum socjalne oraz możliwość życia w społeczeństwie,
- gwarancje sprawiedliwej dystrybucji dochodów i zabezpieczeń socjalnych, sprzyjających niwelowaniu różnic społecznych, zapobiegających tworzeniu się znaczących obszarów ubóstwa oraz marginalizacji jednostek i grup społecznych,
- sprawiedliwy dostęp do środowiska i jego zasobów, do rekreacji w zdrowym i nieskażonym środowisku,
- nietykalność i ochronę własności prywatnej, własności państwowej i dóbr ogólnospołecznych.
- nienaruszalność własności prywatnej,

³ Strategia Zrównoważonego Rozwoju Polski do 2025 r., Wytyczne, Ministerstwo Środowiska, Warszawa 1999 r.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA NA LATA 2015-2025

- gwarancje wsparcia politycznego i ekonomicznego dla przedsiębiorczości indywidualnej, przede wszystkim dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw,
- równe prawa i równość wobec prawa przedsiębiorstw państwowych i sektora prywatnego,
- usprawnienie środków łączności i przepływu informacji, oparcie procesów decyzyjnych o właściwą informację i analizę korzyści i kosztów, w tym kosztów ekologicznych i społecznych, uspołecznienie procesów decyzyjnych.
- gwarancje, że każdy program rozwoju gospodarczego i polityka sektorsowa, każda działalność gospodarcza poddana zostanie ocenie oddziaływania na środowisko,
- gwarancje, że w każdy program zagospodarowania przestrzennego kraju i regionu wkomponowane zostaną elementy ochrony środowiska, zdrowia, dóbr kultury, ochrony różnorodności biologicznej i pomników natury,
- dostęp społeczny do informacji o stanie środowiska i zagrożeniach dla tego stanu, do procesów podejmowania decyzji w sprawach dotyczących środowiska oraz do organów sprawiedliwości, w przypadku naruszenia prawa ochrony środowiska i zdrowia,
- gwarancje, że każdy korzystający z zasobów środowiska i wprowadzający w nim zmiany, będzie za to korzystanie i wprowadzanie zmian wносił odpowiednie opłaty oraz kary za naruszenie przepisów środowiskowych,
- gwarancje, że opłaty za korzystanie z zasobów środowiska i kary za naruszenie przepisów ochrony środowiska będą kierowane na usuwanie szkód w środowisku oraz na promocję i wspomaganie działalności proekologicznej,

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Świerzawa to główny dokument strategiczny gminy, w opracowywaniu którego dbano o zgodność z zaleceniami II Polityki Ekologicznej Państwa z perspektywą do 2025 r.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA

NA LATA 2015-2025

Głównym celem nowej polityki ekologicznej państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego społeczeństwa polskiego w XXI wieku oraz stworzenie podstaw dla opracowania i realizacji strategii zrównoważonego rozwoju kraju. Proces integracji z Unią Europejską stanowi ważne wsparcie działań służących osiągnięciu głównego celu nowej polityki państwa. Polityka ta zakłada **3 etapy** osiągania swoich celów: etap realizacji celów krótkookresowych w trakcie ubiegania się o członkostwo w Unii Europejskiej (2000-2002, zgodnie z przyjętym przez rząd założeniem uzyskania w 2002 r. gotowości do członkostwa w Unii), etap realizacji celów średniookresowych w pierwszym okresie członkostwa w Unii, zakładającym okresy przejściowe i realizację programów dostosowawczych (2003-2010) oraz etap realizacji celów długookresowych w ramach "Strategii zrównoważonego rozwoju Polski do 2025 r.", przygotowywanej przez Radę Ministrów w oparciu o rezolucję Sejmu RP z dnia 2 marca 1999 r.

Przyjęte w niniejszym dokumencie dla Gminy Świerzawa zrównoważone rozwiązania oparte zostaną na zasobach przyrodniczych i kulturowych. W realizacji polityki ekologicznej priorytet będzie miało stosowanie tzw. dobrych praktyk gospodarowania i systemów zarządzania środowiskowego, które pozwalają łączyć efekty gospodarcze z efektami ekologicznymi. Jednocześnie rozwój gospodarczy uwzględniać będzie racje wszystkich stron z obowiązkiem wdrażania metod czystszej produkcji, poprawy efektywności energetycznej, a także stosowanie alternatywnych surowców oraz alternatywnych i odnawialnych źródeł energii.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA NA LATA 2015-2025

1.3. Zintegrowany model polityki rozwoju w gminie Świerzawa wykorzystany podczas przygotowania dokumentów strategicznych.

W promowanej obecnie polityce rozwoju dominuje tzw. „podejście zintegrowane” polegające na współdziałaniu wielu podmiotów na różnych poziomach jej planowania i wdrażania.⁴ Istotą jest formułowanie takich celów, które zostaną uznane za wspólne dla wszystkich podmiotów - istotnych dla życia publicznego.

Ważne jest także by najpierw diagnozować wyzwania, odpowiadać na nie wytyczając cele, a w ostatnim etapie dopasować środki finansowe i zaangażować cały potencjał realizacyjny.

Konstruując schemat prac nad niniejszą strategią organizatorzy zaplanowali właśnie podejście zintegrowane angażujące wiele podmiotów znaczących w życiu lokalnym. Podmioty te poprzez swych przedstawicieli od pierwszych warsztatów uczestniczyły w pracach nad strategią.

We wszystkich spotkaniach uczestniczyli zaproszeni przez władze samorządowe przedstawiciele społeczności Gminy Świerzawa oraz zaproszeni goście reprezentujący najważniejsze podmioty jej otoczenia. Zastosowano również zasadę indywidualnych zgłoszeń ze strony mieszkańców chcących wziąć udział w konstruowaniu strategii.

Podstawą prac, która formalizowała i dokładnie określała zasady współpracy głównych podmiotów był **Regulamin prac nad Strategią Rozwoju Miasta i Gminy Świerzawa na lata 2015-2025**, będący załącznikiem Zarządzenia Nr 50/93/2013 Burmistrza Miasta i Gminy Świerzawa z dnia 30 grudnia 2013 r. w sprawie powołania zespołu ds. opracowania Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Świerzawa na lata 2015-2025.

1.3.1. Wybrane zapisy Regulaminu prac nad Strategią:

1.3.1.1. GRUPY I ZESPOŁY.

1.3.1.1.1. Zespół ds. opracowania Strategii. Powołany przez Burmistrza Miasta i Gminy zarządzeniem.

⁴ Nowy model zarządzania strategicznego rozwojem w Polsce, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa 2012.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA
NA LATA 2015-2025

1.3.1.1.1.1. Zadania:

- przyjęcie poszczególnych zapisów Strategii oraz całości dokumentu,
- przedłożenie ostatecznego kształtu Strategii Burmistrzowi,
- formułowanie i zgłaszanie własnych propozycji zapisów Strategii,
- uchwalanie harmonogramu oraz dokonywanie zmian,
- powołanie grup roboczych.

1.3.1.1.1.2. Prace: podejmowanie decyzji w formie uchwał, przez głosowanie zwykłą większością głosów. Pracami Zespołu kieruje Przewodniczący. Członkowie Zespołu powinni dodatkowo uczestniczyć w pracach grup roboczych. Dobór grupy zgodnie z kompetencjami.

1.3.1.1.2. Grupy robocze. Powołane uchwałą przez zespół ds. opracowania strategii.

1.3.1.1.2.1. Zadania:

- analiza przedstawionych przez Przewodniczącego Zespołu materiałów analitycznych w zakresie tematycznym odpowiadającym danej grupie,
- przedkładanie propozycji poszczególnych zapisów Strategii w zakresie : celów, zadań, diagnozy, wizji, misji, mocnych i słabych stron. Propozycje przedkładane będą Zespołowi ds. opracowania Strategii,
- Przedkładanie propozycji zmian w harmonogramie.

1.3.1.1.2.2. Prace: podejmowanie decyzji w formie wniosków i przez głosowanie zwykłą większością głosów. Pracami grupy roboczej kieruje lider wybrany spośród członków grupy poprzez głosowanie i uzyskujący najwięcej głosów.

1.3.1.2. OSOBY INDYWIDUALNE:

Mieszkańcy gminy zainteresowani udziałem w pracach przy realizacji strategii, nie wyrażający chęci uczestnictwa w pracach grup roboczych i nie zgłaszający uwag podczas konsultacji w trakcie spotkań z mieszkańcami.

1.3.1.2.1. Forma współpracy: podpisane imieniem i nazwiskiem wnioski do poszczególnych zapisów strategii składane na piśmie w formie papierowej lub elektronicznej.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA

NA LATA 2015-2025

1.3.1.2.2. Adresat wniosków: Zespół ds. opracowania Strategii. Zespół rozpatrywać będzie wnioski i uwagi osób indywidualnych blokowo podczas posiedzenia, w okresie konsultacji społecznych.

1.3.1.3. KONSULTACJE SPOŁECZNE.

1.3.1.3.1. Forma: zebrania z mieszkańcami oraz grupami interesariuszy, ankiety, zgłoszenia indywidualne.

1.3.1.3.2. Kanały komunikacyjne – spotkania, internet, poczta,

1.3.1.3.3. Forma – osobiste zgłoszenie podczas spotkań, zgłoszenia pisemne na każdym etapie przygotowywania strategii.

Fot. 1. Printscreen strony internetowej www.swierzawa.pl

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA
NA LATA 2015-2025

1.4. Zgodność z innymi dokumentami strategicznymi.

Gmina jest podstawową jednostką samorządu terytorialnego w ramach trójstopniowego podziału terytorialnego na trzy szczeble samorządu: gminnego, powiatowego i wojewódzkiego. Jednostki samorządowe sporządzają strategie rozwoju oraz wynikające z nich programy o charakterze operacyjnym. Dla Gminy Świerzawa *najistotniejsze są dokumenty planistyczne samorządu województwa dolnośląskiego, aglomeracji jeleniogórskiej, powiatu złotoryjskiego i Lokalnej Grupy Działania oraz dokumenty planistyczne sporządzane na szczeblu rządowym*. Zgodność tych dokumentów z niniejszą strategią jest istotnym warunkiem pozyskiwania środków w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego, Lokalnej Grupy Działania i Aglomeracji Jeleniogórskiej.

W związku z tym w pracach nad niniejszą Strategią Rozwoju Gminy Świerzawa dążono do zachowania jej zgodności z:

- *Strategią Rozwoju Kraju 2020,*
- *Koncepcją Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030,*
- *Strategią Rozwoju Polski Zachodniej do 2020 roku,*
- *Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Dolnośląskiego 2014 – 2020 r.*
- *Strategią Rozwoju Województwa Dolnośląskiego do 2020 roku,*
- *Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego z 2002 roku,*
- *Strategicznymi kierunkami rozwoju Aglomeracji Jeleniogórskiej,*
- *Strategią Rozwoju Transportu do 2020 r.*
- *Lokalną Strategią Rozwoju,*
- *Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020,*
- *Programem Rozwoju Turystyki dla Województwa Dolnośląskiego,*
- *Regionalną Strategią Innowacji dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2011 – 2020,*
- *Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego*

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA

NA LATA 2015-2025

1.4.1. Zgodność celów strategii z celami Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego.

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego:

Cel. 1. Rozwój gospodarki opartej na wiedzy.

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Świerzawa:

Cel 1. *Wspieranie i rozwój przedsiębiorczości.*

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego:

Cel. 2. Zrównoważony transport i poprawa dostępności transportowej.

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Świerzawa:

Cel 12. *Rozwój infrastruktury transportowej i dostępności komunikacyjnej.*

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego:

Cel. 3. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, zwłaszcza MŚP.

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Świerzawa:

Cel 1. *Wspieranie i rozwój przedsiębiorczości.*

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego:

Cel. 4. Ochrona środowiska naturalnego, efektywne wykorzystanie zasobów oraz dostosowanie do zmian klimatu i poprawa poziomu bezpieczeństwa.

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Świerzawa:

Cel 3. *Wykorzystanie naturalnego bogactwa surowcowego.*

Cel. 4. *Tworzenie warunków dla rozwoju rolnictwa, w tym rolnictwa ekologicznego.*

Cel. 13. *Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii i gazu.*

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego:

Cel. 5. Zwiększenie dostępności technologii komunikacyjno – informacyjnych.

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Świerzawa:

Cel 12. *Rozwój infrastruktury transportowej i dostępności komunikacyjnej.*

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego:

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA

NA LATA 2015-2025

Cel. 6. Wzrost zatrudnienia i mobilności pracowników.

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Świerzawa:

Cel 1. Wsparcie i rozwój przedsiębiorczości.

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego:

Cel. 7. Włączenie społeczne, podnoszenie poziomu i jakości życia.

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Świerzawa:

Cel 8. Wsparcie działalności organizacji pozarządowych.

Cel 6. Poprawa warunków i jakości opieki zdrowotnej oraz opieki nad osobami starszymi.

Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego:

Cel. 8. Podniesienie poziomu edukacji, kształcenie ustawiczne.

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Świerzawa:

Cel 9. Poprawa jakości edukacji i opieki nad dziećmi w oparciu o program rozwoju oświaty.

1.4.2. Zgodność celów strategii ze Strategicznymi kierunkami rozwoju Aglomeracji Jeleniogórskiej na lata 2013 – 2020.

Za kluczowe kierunki rozwoju (cele strategiczne) dla Aglomeracji Jeleniogórskiej uznano:

- **Rozwój turystyki,**
- **Rozwój kapitału ludzkiego,**
- **Poprawę stanu infrastruktury,**
- **Stymulowanie rozwoju przedsiębiorczości, gospodarki opartej na wiedzy i kreatywności,**
- **Wzmacnianie identyfikacji obszaru Aglomeracji Jeleniogórskiej,**
- **Poprawę stanu środowiska naturalnego.**

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Świerzawa za kluczowe uważa następujące cele strategiczne:

- **Aktywizację gospodarczą gminy,**

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA
NA LATA 2015-2025

- **Rozwój infrastruktury wpływający na poziom jakości życia mieszkańców,**
- **Czyste środowisko naturalne,**
- **Aktywne i bezpieczne społeczeństwo,**
- **Rozwój turystyczny regionu,**

Zauważalna jest tożsamość celów obu strategii w zakresie rozwoju gospodarczego, ochrony środowiska, stanu infrastruktury i poprawy jakości życia mieszkańców.

1.5. Wdrażanie działań rozwojowych w skali gminy.

1.5.1. Kierowanie rozwojem.

Kierowanie rozwojem jest formą świadomego wprowadzania zmian przez kierownictwo gminy we współpracy z aparatem samorządowym i w oparciu o pozyskane opinie społeczności lokalnej. Celem rozwoju jest coraz większe i lepsze zaspakajanie potrzeb mieszkańców w wyniku zawartych kompromisów pomiędzy grupami interesariuszy.

1.5.2. Uwarunkowania prawne.

Podstawowym dokumentem regulującym zasady kreowania polityki rozwojowej na szczeblu krajowym i charakteryzującym ogólnokrajowe i regionalne dokumenty strategiczne jest *Ustawa z dnia 6.12.2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju* (ostatnia aktualizacja Dz. U. 2014 poz. 379).

1.5.3. Definicja polityki rozwoju.

Przez politykę rozwoju rozumie się zespół wzajemnie powiązanych działań podejmowanych i realizowanych w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju, spójności społeczno-gospodarczej, regionalnej i przestrzennej, podnoszenia konkurencyjności gospodarki oraz tworzenia nowych miejsc pracy w skali krajowej, regionalnej lub lokalnej.⁵

⁵ Art. 2. ustawy z dnia 6.12.2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (ostatnia aktualizacja Dz. U. 2014 poz. 379).

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA

NA LATA 2015-2025

1.5.4. Zadania Gminy.

USTAWA z dnia 8 marca 1990 r. o **samorządzie gminnym** precyzuje, że do zadań własnych gminy należy zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, w tym m. in. realizowanie zadań związanych z prowadzeniem polityki rozwojowej, szczególnie w zakresie:

- ładu przestrzennego, gospodarki nieruchomościami, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej;
- gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego;
- wodociągów i zaopatrzenia w wodę, kanalizacji, usuwania i oczyszczania ścieków komunalnych, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz;
- działalności w zakresie telekomunikacji itd.

Gmina może także w pewnym zakresie kreować rozwój gospodarczy poprzez tworzenie lokalnych stref rozwoju lub stosowanie ulg podatkowych.

1.5.5. Czynniki wpływające na podjęcie decyzji o przygotowaniu strategii rozwojowej jako podstawy tworzenia polityki rozwoju lokalnego.

Należy zwrócić uwagę, że decyzje o rozpoczęciu prac mogą być powodowane różnymi impulsami, np.

- rozbudzeniem myślenia strategicznego,
- nowymi wyborami,
- dezaktualizacją poprzedniej strategii,
- potrzebą pozyskania nowego dokumentu „na pokaz”,
- zmianą okresu programowania środków z UE,

Istotnym jest, aby przygotowany dokument stał się istotną potrzebą stworzenia ram działalności na przyszłe lata i był oparty na współudziale lokalnej społeczności.

**STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA
NA LATA 2015-2025**

Fot. 2. Spotkanie inicjujące prace nad strategią

2. DIAGNOZA SYTUACYJNA MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA LATA 2011-2013.

Poniższa diagnoza przedstawia w ujęciu statystycznym i opisowym sytuację, w jakiej znajduje się Gmina Świerzawa w okresie wyjściowym do sporządzenia Strategii Rozwoju Miasta i Gminy Świerzawa na lata 2015-2025.

1. Charakterystyka geograficzna (położenie, otoczenie, struktura administracyjna, sołectwa),
2. Środowisko przyrodnicze (obszary chronione, Natura 2000, atrakcje przyrodnicze),
3. Zasoby materialne i zagospodarowanie przestrzenne (stan zagospodarowania, własność terenów, charakterystyka urbanistyczna),
4. Infrastruktura techniczna i sieć transportowa (poziom zwodociągowania i skanalizowania, sieci energetyczne i komunikacyjne, sieci gazownicze, stan i ilość dróg),
5. Kultura i turystyka (aktywność kulturalna, historia, zabytki, znane postaci, atrakcje turystyczne),
6. Gospodarka (struktura, branże, własność, trendy rozwojowe),
7. Zasoby instytucjonalne (instytucje, zarządzanie, organizacje pozarządowe, oświata, współpraca),
8. Warunki życia mieszkańców (mieszkania, zdrowie, bezpieczeństwo, opieka społeczna, bezrobocie, demografia),

2.1. CHARAKTERYSTYKA GEOGRAFICZNA.

2.1.1. Położenie administracyjne.

Gmina Świerzawa jest gminą miejsko-wiejską, położoną w województwie dolnośląskim, powiecie złotoryjskim. Powierzchnia miasta i gminy Świerzawa zajmuje ogółem 15.948 ha, w tym: gmina 15.772 ha, miasto 176 ha. Z ogólnej powierzchni miasta i gminy przypada na:

- użytki rolne – 10.140 ha (63,50 %),
- tereny mieszkaniowe - 216 ha (1,35 %),
- drogi - 497 ha (3,12 %),

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA NA LATA 2015-2025

- tereny przemysłowe - 5 ha (0,03 %),
- tereny wypoczynkowe - 29 ha (0,18 %),
- wody - 65 ha (0,41 %),
- użytki leśne - 4716 ha (26,19 %).

Gmina graniczy z gminami: Pielgrzymka, Złotoryja i miastem Wojcieszów. Z gminami powiatu jeleniogórskiego: Jeżów Sudecki, Janowice Wielkie, Bolków. Z powiatem jaworskim poprzez Gminy: Męcinka, Jawor.

2.1.2. Położenie geograficzne:

Gmina Świerzawa położona jest w Sudetach Zachodnich, na terenie Gór i Pogórza Kaczawskiego. Rozciągłość równoleżnikowa: 19,6 km, południkowa: 16,2 km. W ujęciu hydrograficznym gmina leży głównie w zlewni rzeki Kaczawa oraz w niewielkiej części rzeki Bóbr. Miasto Świerzawa leży 200 m n.p.m. pośrodku Kotliny Świerzawskiej, której granice wytyczają rozrzucone wokół wzgórza. Gmina położona jest u podnóża Gór Kaczawskich oraz w dolinie rzeki Kaczawa ze wzgórzami: od północy Wołek - 380 m n.p.m., Wielisławka - 365 m n.p.m., Pasternik - 351 m n.p.m., od zachodu Skąpa - 394 m n.p.m., Barania Czuba – 366 m, Bucze Wielkie - 474 m, Bucze Małe - 471 m, Piaskowa Góra - 320 m, Leśniak - 679 m, Okole - 721 m, od południa Gachowa - 545 m, Radostka - 528 m, Młynica 456 m, Chmielarz - 580 m, Marciniec - 627 m, ze wschodu Piaseczna - 409 m, Oścień - 418 m.

Miasto Świerzawa położone jest przy głównej trasie komunikacyjnej Jelenia Góra - Złotoryja - Legnica.

2.1.3. Struktura administracyjna:

W skład gminy wchodzi 11 sołectw: Nowy Kościół, Sędziszowa, Lubiechowa, Gozdno, Biegoszów, Dobków, Stara Kraśnica, Podgórk, Rzeszówek, Sokołowiec, Rząśnik oraz miasto Świerzawa. Organami wykonawczymi są na terenie wsi sołtysi, a na terenie miasta przewodniczący samorządu mieszkańców.

2.1.3.1. SOŁECTWA:

2.1.3.1.1. Biegoszów

Ilość mieszkańców: 140. Biegoszów jest małą wsią położoną na wys. ok. 260-299 m n.p.m. we wschodniej części Pogórza Kaczawskiego, zwanej Pogórzem Złotoryjskim, w wąskiej dolinie lewego dopływu Wilczej. Powyżej, w tej samej dolinie leży miejscowość Gozdno. Dolinę tę przecina lokalna droga prowadząca ze Świerzawy do Wil-

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA NA LATA 2015-2025

kowa. Okolice Biegoszowa były stosunkowo bogato okruszczowane. Najbliższe okolice Biegoszowa stanowią użytki rolne, kamieniołomy wydobywcze bazaltu, a od południowej i wschodniej strony Biegoszów otaczają głównie świerkowe lasy z domieszką buka i innych gatunków liściastych.

Historia Biegoszowa jest dość tajemnicza, ponieważ bardzo możliwe, że początkowo wieś nosiła przydomek „Polski”, co może oznaczać, że została założona przez polskich osadników lub należała do Polaka. Biegoszów powstał w połowie XIV w., gdy okoliczne tereny należały do von Zedlitzów z Nowego Kościoła, a ponieważ w Biegoszowie nigdy nie powstał kościół, mieszkańcy należeli do tamtejszych dóbr i parafii. Podobnie jak Nowy Kościół, Biegoszów stał się silnym ośrodkiem protestantyzmu. Zastąpił nawet z buntu chłopów, którzy w XVI w. sprzeciwili się von Leistowi, ówczesnemu możnowładcy. W XVIII w. prowadzono w okolicy poszukiwania rud miedzi, co wiązało się z rozwojem górnictwa i hutnictwa w pobliskiej Leszczynie, ale nigdy nie osiągnęło ono większego znaczenia.

2.1.3.1.2. Dobków

Ilość mieszkańców 499. Dobków uzyskał w 2011 r. tytuł Najpiękniejszej Wsi Dolnego Śląska. Część wsi objęta jest działalnością Ekomuzeum Dobków. Jest to wieś łańcuchowa ciągnąca się ok. 3,5 km wzdłuż Bukownicy, położona w Rowie Świerzawy u północnych podnóży Pogórza Wojcieszowskiego przy drodze prowadzącej ze Świerzawy do Bolkowa. Zabudowania Dobkowa ciągną się na wys. ok. 295-390 m. w głębokiej, krętej dolinie potoku, rozcinającej lekko pofalowany teren.

Dobków jest jedną z najstarszych wsi w gminie, należącą niegdyś do klasztoru cystersów z Lubiąża, wyjątkową pod względem swojej historii. Pierwsza wzmianka z 1203 r. mówi o miejscowości Helmerichsdorf. Przez długi okres Dobków był zamieszkały wyłącznie przez katolików, co stanowiło ewenement na Śląsku. Do dziś zachowało się kilkadziesiąt kapliczek, dowodzących religijności mieszkańców. Była to bogata wieś, której mieszkańcy zajmowali się głównie uprawą roli wykorzystując dobre warunki glebowo-klimatyczne tego terenu. W Dobkowie zachował się pierwotny układ wsi łańcuchowej i prawie kompletny zespół starej zabudowy.

2.1.3.1.3. Gozdno

Ilość mieszkańców: 75. Gozdno jest niewielką, ale za to bardzo malowniczo położoną wsią, ukrytą w południowo-zachodniej części Pogórza Złotoryjskiego, w głębokiej

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA

NA LATA 2015-2025

dolinie potoku, lewego dopływu Wilczej. Zabudowania Gozdna usytuowane są na wys. ok. 310 - 355 m n.p.m., przy trasie łączącej Świerzawę z Wilkowem w niedalekiej odległości od Biegoszowa. Jest to prawdopodobnie najmłodsza wieś gminy, ponieważ dokumenty świadczące o jej istnieniu pochodzą dopiero z 1669 r., gdzie Gozdno zwane było *Hermswaldaw* i było częścią posiadłości w Nowym Kościele należącej do von Zedlitzów. Swego czasu jako ciekawostkę podawano bardzo długie stosowanie we wsi orki dookolnej. W wieku XVIII większość mieszkańców była zatrudniona w pobliskich kopalniach. Największy rozwój wsi nastąpił zaś w drugiej połowie XIX w. gdy w skład majątku wchodziła też Różana, jednak w dalszym czasie miejscowość zaczęła się wyludniać i pozostała tylko małą wsią rolniczą. Obecnie w Gozdnie mieszka kilkadziesiąt osób i funkcjonuje tu kilkanaście gospodarstw oraz jedno duże gospodarstwo hodowlane. Jadąc szosą prowadzącą w kierunku Świerzawy, z Gozdna rozpościera się wspaniała panorama, gdzie przy dobrej pogodzie widać najwyższy szczyt Karkonoszy- Śnieżkę.

Przez górną część Gozdna przebiega żółty Szlak Wygasłych Wulkanów na Czartowską Skalę.

2.1.3.1.4. Lubiechowa

Ilość mieszkańców: 577. Długa wieś łańcuchowa długości ok. 4,5 km, której górna część usytuowana jest na północno-wschodnich zboczach Grzbietu Północnego, a środkowa i dolna na obszarze Pogórza Kaczawskiego. Położona w dolinie lewego dopływu Młynki na wysokości ok. 295 - 500 m n.p.m. przy drodze prowadzącej ze Świerzawy na Chrośnicką Przełęcz. Bardzo prawdopodobne, że Lubiechowa była jedną z pierwszych wsi powstałych u północnych podnóży Gór Kaczawskich (XIII w.). W 1305 r. zwana była *Liebenthal*. Od XIV do XVI wieku Lubiechowa była rozczłonkowana i należała do wielu właścicieli. Dopiero w okresie wojny 30-letniej von Zedlitzowie zdołali scalić ponownie całą wieś i dłuższy czas pozostawała ona ich własnością. W przeszłości wieś była popularnym celem wycieczek, m.in. dzięki szlakowi prowadzącemu ze Świerzawy na wzgórze Okole, ale słynęła także jako ośrodek wydobywania i obróbki agatów i ametystów.

2.1.3.1.5. Nowy Kościół

Ilość mieszkańców: 1.196. Nowy Kościół jest jedną z największych wsi na Pogórzu Kaczawskim. Położona jest na lewym brzegu Kaczawy, na wys. ok. 210-240 m

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA

NA LATA 2015-2025

n.p.m. przy drodze prowadzącej z Jeleniej Góry do Legnicy. Południową część Nowego Kościoła stanowią Dynowice, a północną Krzeniów.

Nowy Kościół pojawił się w dokumentach w 1228 r. pod łacińską nazwą *Nova ecclesia*, ale już od XIV w. zapisywany był w niemieckiej formie jako *Neukirch*. Ślady osadnictwa na tych terenach pochodzą z wczesnego średniowiecza, choć znaleziono tu również narzędzia z okresu paleolitu i mezolitu. Do 1312 r. wieś należała do księcia jaworskiego, a następnie przeszła w posiadanie von Zedlitzów, którzy w 1319 r. wzniesli tu zamek. Nowy Kościół był silnym ośrodkiem reformacji. Już w 1518 r. przybył do wsi uczeń Lutra - Melchior Hoffman, który na zamku von Zedlitzów wygłosił pierwsze na Śląsku kazanie protestanckie. W XVII w. próbowano wydobywać w okolicach miedź lecz okazało się to nieopłacalne. Podczas kampanii napoleońskiej ok. 1807 r. przez krótki czas przebiegała linia frontu. W 1895 roku przeprowadzono linię kolejową ze Świerzawy do Złotoryi. Po wojnie, na bazie starych szybów, uruchomiono kopalnię miedzi - zlikwidowaną w 1968 roku.

2.1.3.1.6. Podgórk

Ilość mieszkańców: 458. Najwyżej położona wieś gminy (400 - 520 m n.p.m.), ciągnąca się ok. 3,6 km w malowniczej dolinie potoku u północnego podnóża Grzbie tu Południowego, otoczona wzgórzami; Skopiec (718 m), Maślak (715 m), Ogier (646 m), Kobyła (626 m), Żrebak (612 m), Krzyżowa (567 m) i Radostka (532 m). Przez wieś przebiega droga lokalna z Wojcieszowa na Przełęcz Widok.

Podgórk powstały prawdopodobnie ok. XIV w. jako własność Schaffgotschów. Ponieważ leżały nieco na uboczu, ukryte w górach mogły spokojnie się rozwijać omijane przez kataklizmy i zniszczenie wojenne. Później były własnością rodziny von Elbelów, a od 1597 rodziny von Zedlitz. W początkach XVI w. wieś była zamieszкана głównie przez protestantów, którzy przejęli miejscowy kościół. W początkach XVIII w. Podgórk były jedną z większych i bogatszych wsi w okolicy. Ludność pracowała głównie w lasach lub kamieniołomach. Podgórk były chętnie odwiedzane przez turystów, przede wszystkim dzięki opisywanej w przewodnikach wspaniałej panoramie z Przełęczy Widok.

2.1.3.1.7. Rzeszów

Ilość mieszkańców: 222. Jest to łańcuchowa wieś średniej wielkości o długości ok. 3 km. Położona jest na krawędzi Rowu Świerzawy i Chełmów, w dolinie Kamienika i Czerwienca wzdłuż lokalnej drogi prowadzącej ze Świerzawy do Kondratowa.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA

NA LATA 2015-2025

Rzeszówek otaczają użytki rolne, poprzerastane zagajnikami, jak również od wschodu Muchowski Las i kompleks leśny w dolinie Kamiennika. Początki wsi nie są znane, wiadomo, że była to niezbyt duża i bogata posiadłość rycerska należąca do von Zedlitzów, która jednak nie była ich siedzibą. W 1556 r. stwierdzono, że w Rzeszówku występuje złoto, ale złoża były zbyt małe, by opłacalne było ich wydobywanie. Około 1700 r. w środkowej części wsi wzniesiono pałac. Cztery lata później powstała tu szkoła ewangelicka, a w 1786 r. folwark i młyn wodny. W drugiej połowie XIX w. Rzeszówek znalazł się na trasie Chełmy-Świerzawa i dzięki położeniu w sąsiedztwie Muchowskiego Lasu stanowił atrakcję turystyczną jako miejsce „romantyczno-idylliczne”.

2.1.3.1.8. Rząśnik

Ilość mieszkańców: 428. Rząśnik jest średniej wielkości wsią o długości ok. 3,1 km położoną na wysokości ok. 320-430 m. n.p.m. na granicy Gór Kaczawskich i Pogórza Kaczawskiego wzdłuż Czermnicy, prawie po ujście do niej Jesionowej Wody, gdzie łączy się z Sokołowcem.

W okolicach Rząśnika stwierdzono ślady człowieka z okresu paleolitu, natomiast obecna wieś datowana jest na XIII w., kiedy to istniał już tutaj kościół i nosiła nazwę *Schiwale*, a potem *Schönwaldau*. Przez dłuższy czas wieś należała do Zedlitzów z pobliskiego Nowego Kościoła i Lubiechowej, ale także do von Nimptschów. W 1734 r. Rząśnik był dużą i bogatą posiadłością, która w 1765 r. weszła w obręb dóbr von Schweinitzów. W 1840 r. Rząśnik stanowił siedzibę dóbr rycerskich, którymi władał Johann Gottlieb Müller i była to wówczas jedna z najbogatszych posiadłości ziemskich w Górach Kaczawskich. Po 1946 r., kiedy wieś otrzymała dzisiejszą nazwę ludność utrzymywała się głównie z rolnictwa.

2.1.3.1.9. Sędziszowa

Ilość mieszkańców: 501. Sędziszowa położona jest na wys. ok. 250-265 m. n.p.m., przy drodze prowadzącej ze Legnicy do Jeleniej Góry. Jej zabudowania ciągną się ok. 2 km po obu brzegach Kaczawy i stanowią ogniwo długiego łańcucha osadniczego. Wraz ze Świerzawą Sędziszowa tworzy niemal jedną miejscowość, ponieważ granicę wyznacza jedynie przejazd kolejowy. Położone na północ od Sędziszowej Wielisław Złotoryjski i Różana stanowią obecnie część wsi wydłużając ją niemal do 3 km.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA NA LATA 2015-2025

Sędziszowa powstała prawdopodobnie równocześnie ze Świerzawą, co potwierdzać może romański kościół pw. św. Jana Chrzciciela i św. Katarzyny Aleksandryjskiej ulokowany na granicy obu miejscowości. W dokumentach Sędziszowa wymieniona jest po raz pierwszy w 1268 r. pod nazwą „Reinvirdi villa”. Wieś początkowo należała do von Zedlitzów. W XIV wieku próbowano znaleźć na jej terenach złoto, jednak poszukiwania i ewentualne odkrycia były nieopłacalne. Ponieważ Sędziszowa leżała na dość ruchliwym trakcie nie minęły jej częste zniszczenia wojenne, szczególnie podczas wojny 30-letniej, kiedy to wieś silnie ucierpiała na skutek przemarszów wojsk. W 1813 r. znalazła się także na obrzeżach działań wojennych podczas kampanii napoleońskiej. W połowie XVIII wieku była to wieś podzielona na dwie części, ale bogata i ludna. Sędziszowa cieszyła się sporym zainteresowaniem turystów, głównie dzięki romańskiemu kościołowi i Organom Wielisławskim. Po 1945 r. Sędziszowa utrzymała rolniczy charakter i pozostała nieformalnym przedmieściem Świerzawy.

2.1.3.1.10. Sokołowiec

Ilość mieszkańców: 691. Duża i długa wieś łańcuchowa położona nad Czernicą, ciągnąca się ok. 5,6 km na wysokości ok. 280-320 m n.p.m. Dolina, w której ulokowana jest wieś ograniczona jest od północnego-zachodu Łysą Górą i Grodową, a od południowego-wschodu Sokołowskimi Wzgórzami. Centrum wsi przecina lokalna szosa prowadząca ze Świerzawy do Lwówka Śląskiego, krzyżująca się z drogą Złotoryja – Jelenia Góra.

Wieś wzmiankowana była już w 1200 r. jako „Dorf Valcnaí”, a następnie w 1206 r. jako „Falkenstein” i „Falkenhain”. Prawdopodobnie Henryk Brodaty podarował Sokołowiec cysterkom, które ufundowały tu kościół. Podobno istniał tu także zameczek rycerski zniszczony przez husytów, będący następnie siedzibą rycerzy-rozbójników. W okresie reformacji Sokołowiec stał się jedną z pierwszych gmin ewangelickich, a po wojnie 30-letniej stał się własnością rodziny von Nimptsch. Była to duża i bogata wieś, w której znajdowały się jedne z największych majątków na Pogórzu Kaczawskim. Po wielkim pożarze, który wybuchł w 1848 r. i strawił m.in. 38 zagród, kościół, szkołę, dwór i browar prowadzono zbiórkę na ich odbudowę na całym Śląsku. Wieś dzieli się na część dolną i górną.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA

NA LATA 2015-2025

2.1.3.1.11. Stara Kraśnica

Ilość mieszkańców: 600. Stara Kraśnica jest dużą wsią ciągnącą się ok. 3,2 km wzdłuż Kaczawy na pograniczu Gór Kaczawskich i Rowu Świerzawy. Od północy sąsiaduje z zabudowaniami Świerzawy, a od południa z zabudowaniami Wojcieszowa. Przez wieś prowadzi bardzo ruchliwa droga z Kaczorowa do Złotoryi, krzyżująca się w centrum z drogą z Jawora do Jeleniej Góry przez Przełęcz Widok.

Powstanie Starej Kraśnicy należy wiązać z początkami osadnictwa w dolinie Kaczawy, ale nie ma pewnych informacji co do konkretnej daty. Osada ta mogła powstać nawet w pierwszej połowie XII w., ponieważ istnieją hipotezy, że na jej gruntach założono później Świerzawę. Początkowo obie miejscowości nosiły tę samą nazwę – Sonove, która wymieniona była w dokumencie z 1268 r. W roku 1321 Stara Kraśnica została sprzedana przez księcia Bolka I von Zedlitzowi i stała się wtedy siedzibą dóbr rycerskich. Po von Zedlitzach wieś była własnością rodu von Schweinichen. W XVII w. na granicy ze Świerzawą wybudowana została okazała rezydencja, jedna z największych i najnowocześniejszych w tej części Śląska. Po wojnie 30-letniej stała się centrum dużej posiadłości, w skład której weszły okoliczne folwarki. Stara Kraśnica przeszła wówczas w ręce Von Dyherrna, a następnie von Vogta. Na początku XX w. obok pałacu powstała nowa okazała siedziba oraz kąpielisko na stawie, po którym pływały gondole. Po 1945 r. wieś nosiła nazwę Stary Szunów (Świerzawa zaś Szunów).

2.2. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE.

2.2.1 Obszary chronione.

2.2.1.1. REZERWAT „BUCZYNA STORCZYKOWA NA BIAŁYCH SKAŁACH”.

Rok Utworzenia: 2001, **Powierzchnia:** 8,76 ha, **leśnictwo Podgórk**i. Rezerwat został powołany Rozporządzeniem Wojewody Dolnośląskiego z 8 lutego 2001r. w sprawie uznania za rezerwat przyrody (DZ.U. Woj. Doln. nr 10, poz.96 z 2001r.). Rezerwat obejmuje obszar lasów i fragment łąk. Celem jego ochrony jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentów żyznych buczyn sudeckich i ciepłolubnych buczyn storczykowych wraz z całą różnorodnością flory i fauny oraz obiektów przyrody nieożywionej występującej na tym obszarze. Rezerwat położony jest na wysokości ok. 455 – 55 m n.p.m. na północnym zboczu góry Maślak, w Grzbiecie Południowym Gór Kaczawskich. Opisywany teren położony jest na wy-

chodni tzw. wapieni wojcieszowskich. Na obszarze rezerwatu zidentyfikowano pięć zespołów i zbiorowisk roślinnych, wśród których dominuje zespół żyznej buczyny sudeckiej *DENTARIO ENNEAPHYLLIDIS-FAGETUM* z elementami buczyny storczykowej *CARICI-FAGETUM*. Charakterystyczną cechą tej buczyny jest bogactwo gatunków z rodziny storczykowatych *ORCHIDIACEAE* – w runie buczyny stwierdzono osiem gatunków storczyków leśnych. Najliczniej występują tu: kruszczyk szerokolistny, buławnik wielkokwiatowy i listera jajowata. Oprócz storczyków stwierdzono występowanie ok. 20 gatunków innych roślin chronionych. Do najcenniejszych gatunków fauny zalicza się popielica *GLIS GLIS*. Z interesujących obiektów przyrody nieożywionej wymienić należy Jaskinię Walońską z charakterystycznymi zjawiskami krasowymi. Rezerwat położony jest w obrębie Świerzawa, oddz. 333 a, b, c.⁶

2.2.1.2. PARK KRAJOBRAZOWY

Obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe. W Polsce jest 125 parków krajobrazowych. Zajmują 2,5 mln ha, z czego blisko 1,3 mln ha to lasy. Na obszarze Gminy Świerzawa istnieje fragment jednego parku krajobrazowego – „Chełmy”. Został on utworzony Rozporządzeniem Wojewody Legnickiego z 29 czerwca 1992 r. dla ochrony krajobrazu i naturalnych walorów środowiska, ze względów na duże kompleksy leśne z rzadkimi i chronionymi gatunkami roślin i zwierząt oraz bogactwo odmian skał, głównie metamorficznych i wulkanicznych. Powierzchnia parku od chwili powstania została powiększona (Rozp. Woj. Leg. z 12 października 1997.; Dz. U. Nr 124, poz. 70) i aktualnie wynosi 15.990,76 ha. Park posiada aktualny plan ochrony. Wokół parku wyznaczono otulinę o powierzchni 12 470,83ha. W najnowszym rozporządzeniu dotyczącym funkcjonowaniu parku, tj. Rozporządzeniu Wojewody Dolnośląskiego z 28 listopada 2008r. (Dz. U. Woj. Doln. nr 317, poz. 3923 z 2008r.) ustalono szczególne cele ochrony dla parku:

- zachowanie geologicznej i geomorfologicznej różnorodności,
- zachowanie historycznej kompozycji przestrzennej,
- zachowanie różnorodności biologicznej lasów wyżynnych.

Obszar parku położony jest we wschodniej części Pogórza Kaczawskiego, wchodzącego w skład makroregionu Sudetów Zachodnich i obejmuje Pogórze Złotoryjskie oraz Rów Świerzawy pomiędzy Kaczawą i Nysą Małą. Jest to teren wyżynny z domi-

⁶ <http://www.zlotoryja.wroclaw.lasy.gov.pl/>

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA

NA LATA 2015-2025

nującą wysokością 350 - 400 m n.p.m. Najwyższe wzniesienie to Mszana – 477 m n.p.m. i Czartowska Skała – 468 m n.p.m. Flora i fauna parku są bardzo bogate w cenne gatunki. Spośród roślin należy wymienić stanowiska jęczmika zwyczajnego *PHYLLITIS SCOLOPENDRIUM*, 7 gatunków storczyków oraz 45 gatunków innych licznie występujących gatunków objętych ochroną ścisłą i częściową. Specyficznym zespołem roślinnym w parku jest las klonowo-lipowy *ACERI –TILIETUM*; występują tu też fragmenty żyznych i kwaśnych buczyn, gradów oraz kwaśnych dąbrów. Szata roślinna charakteryzuje się dużą mozaikowością ze względu na ukształtowanie terenu, gdzie występują liczne potoki tworzące jary, wąwozy i doliny. Na obszarze parku znajduje się obszar ochrony populacji salamandry plamistej i traszki górskiej. Występują tu wpisane do Polskiej Czerwonej Księgi Zwierząt: minóg rzeczny, sóweczka i popielica. W parku żyje też duża populacja muflona; zidentyfikowano także liczne stanowiska kilku gatunków nietoperzy. Pełnie walorów krajobrazowych parku i okolic można podziwiać z punktu widokowego na wzgórzu Rosocha (464m n.p.m.). Poza widocznymi do dziś w rzeźbie terenu pozostałościami dawnego kopalnictwa i hutnictwa, w dalszym ciągu w bezpośrednim sąsiedztwie parku trwa eksploatacja surowców mineralnych – bazaltu, barytu i fluorytu.⁷

2.2.1.3. POMNIKI PRZYRODY:

2.2.1.3.1. „Organy Wielisławskie”

„Organy Wielisławskie” stanowią jeden z najcenniejszych pomników przyrody nieożywionej na Pogórzu Kaczawskim i na przebiegającym obok żółtym Szlaku Wygasłych Wulkanów. Jest to odsłonięcie pionowej ściany permskich ryolitów w formie słupów o średnicy 20-30 cm. Ich kształt przypomina piszczalki organowe, stąd nazwa używana także w przeszłości („Große Orgel”).

2.2.1.3.2. Proponowane do ochrony

- Skałka „Leśna Ambona” na wzgórzu Świerki,
- Komin bazaltowy w nieczynnym wyrobisku w Różanej,
- Komin bazaltowy na Jeziornej,
- Bazalty na Czerwonym Kamieniu,
- Lawy poduszkowe pod Okolem,
- Końcowy odcinek Kamiennika,

⁷ tamże

**STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA
NA LATA 2015-2025**

- Skałki na Maślaku,
- Głęboka Dolina,
- Skałki na Leśniaku,

2.2.2. Natura 2000

2.2.2.1. OBSZAR

PLH020037 Góry i Pogórze Kaczawskie

Powierzchnia: 35005.3 ha.

2.2.2.2. Położenie obszaru: Obszar znajduje się w województwie dolnośląskim, regionie jeleniogórskim. Obejmuje wschodnią część głównego grzbietu na wschód od doliny Kaczawy oraz enklawę ze stanowiskami cennych zbiorowisk leśnych.

2.2.2.3. Opis obszaru: Góry Kaczawskie należą do gór niskich, ale charakteryzują się skomplikowaną budową geologiczną i urozmaiconą rzeźbą, która jest wynikiem m.in. procesów erozyjnych. Góry te tworzą dwa pasma oddzielone głęboko wciętą doliną Kaczawy. Budują je krystaliczne wapienie dewońskie, kwarcyty, łupki oraz skały wulkaniczne (porfiry i keratofiry). Obszar jest w znacznej części zalesiony. Pozostałe fragmenty wykorzystywane są jako łąki, pastwiska i grunty orne.

2.2.2.4. Szata roślinna: Jest to jeden z najcenniejszych i najlepiej zachowanych obszarów Sudetów Zachodnich. Jego bogactwo przyrodnicze uwarunkowane jest specyficzną budową geologiczną oraz silnym zróżnicowaniem morfologicznym i niskim stopniem zagospodarowania. Jest to obszar kluczowy dla gatunków bazyfilnych i neutrofilnych. Stwierdzono tu 24 typy siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG, w tym szczególnie dobrze zachowane buczyny i jaworzyny, oraz 4 gatunki roślin z Załącznika II tej dyrektywy. Obszar cechuje bogata flora roślin naczyniowych z kilkunastoma gatunkami storczyków oraz rzadkimi gatunkami roślin niższych. Prawdopodobnie występują tu: ginący (CR) mieczyk błotny *Gladiolus palustris* (w 2003 roku odnotowano tylko jeden pęd) oraz zanokcica serpentynowa *Asplenium adulterinum* (na jednym stanowisku regularnie obserwuje się 28 do 31 okazów). Znajduje się tu jedno z dwóch odkrytych w Polsce stanowisk włosocienia cienistego *Trichomanes speciosus* - jedyne potwierdzone w roku 2008.

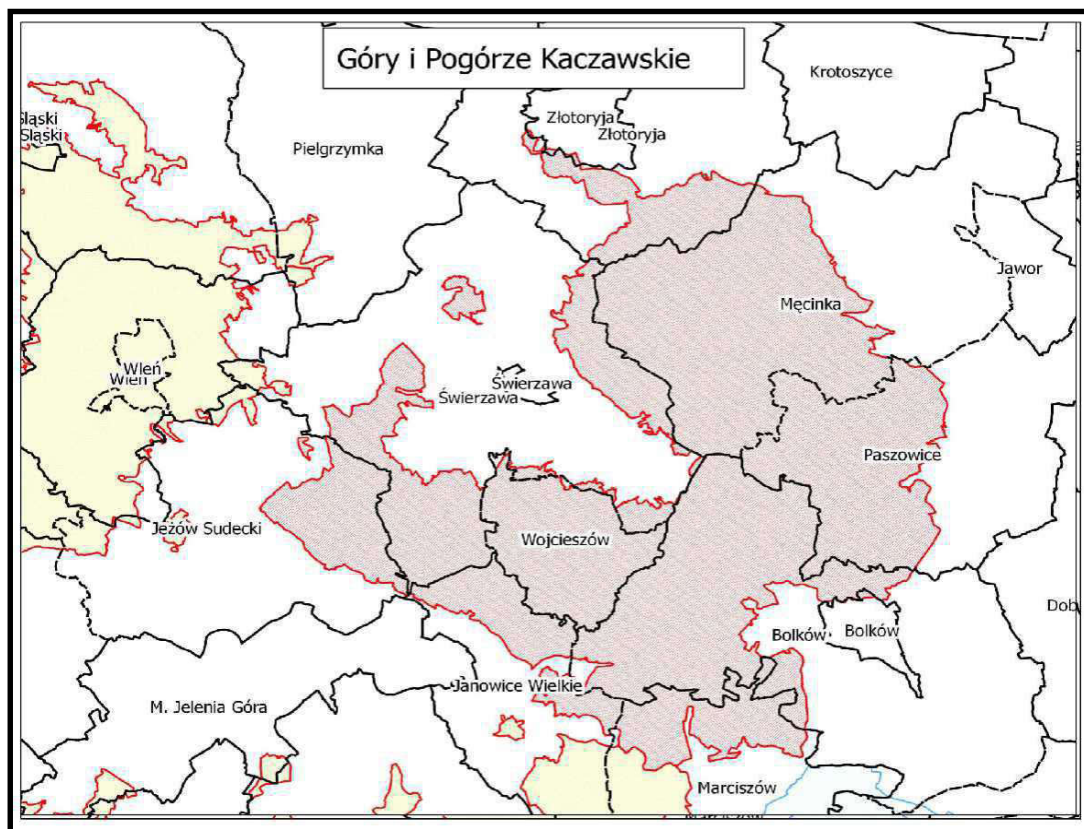
2.2.2.5. Zwierzęta: Występuje tu również 15 gat. zwierząt z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej (3 gatunki nocków, mopek, traszka grzebieniasta, minóg strumieniowy,

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA

NA LATA 2015-2025

bóbr i wydra) a także bezkręgowce – w tym bardzo pospolicie spotykane na tym terenie modraszki nausitous i telejus (są to chyba największe populacje na Dolnym Śląsku), czerwonończyk nieparek i pachnica dębowa.⁸

Fot.3. Mapa obszaru

2.2.3. Atrakcje przyrodnicze

2.2.3.1. WIELISŁAWKA W SĘDZISZOWEJ

Dwuwierzchołkowe wzgórze malowniczo położone nad brzegiem Kaczawy, z wyrobiskiem dawnego kamieniołomu porfirów zwanym „Organami Wielisławskimi” – pomnikiem przyrody i ścieżką przyrodniczo – edukacyjną. Na szczycie ślady średniowiecznego grodziska i zamku rycerskiego, a u stóp wzgórza miejsce rekreacyjne z wiatą i kamiennym grillem.

2.2.3.2. OKOLE W LUBIECHOWEJ

Najwyższy szczyt Grzbietu Północnego Gór Kaczawskich, jedno z najpiękniejszych miejsc widokowych regionu, z którego o każdej porze roku można podziwiać zarówno Góry i Pogórze Kaczawskie, jak i Karkonosze i Rudawy Janowickie.

⁸ <http://obszary.natura2000.pl/index.php?dzial=2&kat=9&art=32>

2.2.3.3. LUBIECHOWSKIE ŁOMY

Niewielkie wzniesienie z nieczynnym wyrobiskiem kamieniołomu melafirów. Obecnie miejsce niezwykle popularne wśród zbieraczy minerałów, ponieważ znaleźć tu można agaty, kryształy górskie, kwarc dymny i mleczny oraz ametysty. Miejsce organizacji plenerowej imprezy „Czary-Mary, Nie do Wiary!”

2.2.3.4. KRATER WULKANICZNY JEZIORNA

Unikatowy obiekt geologiczno – krajobrazowy w postaci krateru wypełnionego wodą. Nad jej poziomem wznoszą się kolidujące pionowymi ścianami słupy bazaltowe o rozmaitych kształtach.

2.2.3.5. PRZEŁOM KACZAWY

Przełom rzeki Kaczawy w okolicach Sędziszowej i Dynowic. Miejsce szczególnie interesujące dla zbieraczy minerałów. W całej Polsce znane jako zagłębienie agatowe z występującymi tu tzw. bułami agatowymi.

2.2.3.6. JASKINIA WALOŃSKA W PODGÓRKACH

Znana od XVII w. niewielka jaskinia na zboczu Maślaka o długości 15 m z ubogą szatą naciekową. W XIX w. polecana jako jedna z największych atrakcji Gór Kaczawskich.

2.2.3.7. SOKOŁOWSKIE WZGÓRZA

Grupa wzniesień (Bucze Wielkie, Bucze Małe, Barania Czuba, Sokołowa Góra, Skąpa) porośniętych dąbrowami, buczynami i lasami świerkowymi. Licznie występują tu rośliny chronione. Planowany rezerwat przyrody.

2.2.3.8. BUCZYNA STORCZYKOWA NA BIAŁYCH SKAŁACH W PODGÓRKACH

Jedyny istniejący rezerwat przyrody na terenie gminy, chroniący 19 gatunków roślin z najrzadszą – buczyną storczykową (*Carici Fagetum*).

Fot. 4. „Organy Wielisławskie”

2.3. ZASOBY MATERIALNE I ZAGOSPODAROWANIE PRZESTRZENNE.

2.3.1. Plan Zagospodarowania Przestrzennego.

2.3.1.1. WYKAZ PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA ORAZ ZMIANY MPZP

- Uchwała Nr 65/XI/2003 Rady Miasta i Gminy Świerzawa z dnia 24 września 2003 r. **w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Świerzawa** opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego Nr 218 z dnia 02 grudnia 2003 r. poz. 3126.
- Uchwała Rady Miasta i Gminy Świerzawa Nr 20/III/2002 z dnia 30 grudnia 2002 r. **w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Miasta Świerzawa** opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego Nr 14 z dnia 17 lutego 2003 r. poz. 375.

2.3.1.2. WYKAZ ZMIAN W MPZP GMINY ŚWIERZAWA

- zmiana **miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Świerzawa dla terenu działki nr 428/2, obręb Sędziszowa** ustanowiony uchwałą Nr XXXIV/167/2009 Rady Miasta i Gminy w Świerzawie z dnia 27 października 2009r. (Dz. Urzędowy Woj. Dolnośląskiego Nr 219, poz. 4211 z dnia 18.12.2009 r.)
- Uchwała nr IX/41/2011 Rady Miasta i Gminy Świerzawa z dnia 29 czerwca 2011 r. w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego obszarów w rejonie wsi Dobków, gmina Świerzawa, opublikowana w Dzienniku Urzędowym Woj. Dolnośląskiego Nr 218, poz. 3760 z dnia 24.10.2011 r.
- zmiana w obrębie wsi Stara Kraśnica, uchwalona uchwałą Rady Miasta i Gminy Świerzawa Nr X/44/2011 z dnia 31 sierpnia 2011 r. opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego nr 235, poz. 4074 z dnia 17.11.2011r.
- zmiana nr 1 w obrębie wsi Sokołowiec, uchwalona uchwałą Rady Miasta i Gminy Świerzawa Nr XI/52/2011 z dnia 28 września 2011 r. opublikowana

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA

NA LATA 2015-2025

w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego nr 269, poz. 5106 z dnia 20.12.2011 r.

- zmiana nr 2 w obrębie wsi Rząśnik, uchwalona uchwałą Rady Miasta i Gminy Świerzawa Nr X/45/2011 z dnia 31 sierpnia 2011 r. opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego nr 248 poz. 4458 z dnia 05.12.2011r.
- zmiana nr 3 w obrębie wsi Podgórk, uchwalona uchwałą Rady Miasta i Gminy Świerzawa Nr X/46/2011 z dnia 31 sierpnia 2011 r. opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego nr 248, poz. 4459 z dnia 05.12.2011r.
- zmiana Nr 4 uchwalona uchwałą Rady Miasta i Gminy Świerzawa Nr XI/53/2011 z dnia 28 września 2011 r. opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego nr 269, poz. 5107 z dnia 20.12.2011 r.
- zmiana nr 5 w obrębie wsi Nowy Kościół, uchwalona uchwałą Rady Miasta i Gminy Świerzawa Nr X/47/2011 z dnia 31 sierpnia 2011 r. opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego nr 235, poz.4075 z dnia 17.11.2011 r.
- zmiana w obrębie wsi Rzeszówek nr 6 uchwalona uchwałą Rady Miasta i Gminy Świerzawa Nr X/48/2011 z dnia 31 sierpnia 2011r. opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego nr 235, poz. 4076 z dnia 17.11.2011r.
- zmiany w obrębie wsi Rzeszówek uchwalona uchwałą Rady Miasta i Gminy Świerzawa Nr X/49/2011 z dnia 31 sierpnia 2011r. opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego nr 235, poz. 4077 z dnia 17.11.2011 r.
- **Planami zagospodarowania przestrzennego objęty jest obszar całej gminy.**

2.3.2. Własność.

2.3.2.1. STAN MIENIA KOMUNALNEGO

2.3.2.1.1. Składniki mienia Gminy Świerzawa objęte prawem własności:

Dane w tys. zł.

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA
NA LATA 2015-2025

Lp.	Nazwa środków trwałych	Stan mienia na 01.01.2013 r.	Wzrost wartości mienia	Stan na 31.12.2013r.
1.	Grunty (grupa 0)	16.178	775	16.950
2.	Budynki i lokale (grupa 1)	29.087	2.708	30.733
3.	Obiekty inżynierii lądowej (g2)	20.361	5.289	25.650
4.	Maszyny i urządzenia (g 3-6)	1.651	13	1.662
5.	Środki transportu (grupa 7)	1.298	209	1.507
6.	Narzędzia, przyrządy, ruchomości i wyposażenie (grupa 8)	1.275	87	1.362
	OGÓŁEM WARTOŚĆ MIENIA	69.850	9.081	77.864

2.3.2.1.2. Gospodarka gruntami wchodzącymi w skład zasobu gruntów komunalnych – 496,92 ha:

- rolne - zwiększenie z 44,94 ha na 45,09 ha
- lasy - bez zmian – 17,14 ha,
- pozostałe - zmiana z 434,87 ha na 434,69 ha

2.3.2.1.3. Grunty w użytkowaniu wieczystym – 12,1937 ha:

- rolne - 0,7600 ha,
- ogrody działkowe - 6,4647 ha,
- tereny zabudowane - 4,9690 ha,

2.3.2.1.4. Grunty w dzierżawie – 17,30 ha:

- grunty pod garaże i pomieszczenia gospodarcze – 0,24 ha,
- grunty pod ogródki – 5,06 ha,
- grunty na cele rolne – 7,97 ha,
- grunty na cele eksploatacji piasku i żwiru – 2,50 ha,
- grunty na cele produkcji biomasy (recykling, odzyskiwanie odpadów) – 1,53 ha.

2.3.2.1.5. Budynki i obiekty komunalne:

W zasobach komunalnych Gminy na dzień 01.01.2013 r. znajdowało się;

- 119 budynków mieszkalnych, w tym:
 - 24 budynków ze 100 % udziałem Gminy,

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA

NA LATA 2015-2025

- 95 budynków, które stanowią współwłasność z osobami fizycznymi,
- w 24 budynkach ze 100 % udziałem Gminy znajduje się 86 lokali mieszkalnych,
- w mieście Świerzawa jest 24 lokali użytkowych o pow. 1.359,44 m²
- w gminie Świerzawa są 4 lokale użytkowe o pow. 138,24 m²
- świetlice wiejskie – 10 szt.,
- remizy OSP – 9 szt.,
- place zabaw – 9 szt.,
- kościół – 1 szt.,
- budynki szkolne – 5 szt. (sala gimnastyczna),
- młodzieżowe schronisko turystyczne – 1 szt.,
- Centrum Kultury Sportu i Turystyki – 1 szt.,
- MGOKSIR – 1 szt.,
- ośrodki zdrowia – 2 szt.,
- Warsztat Terapii Zajęciowej – 1 szt.,
- ratusz – 1 szt.,
- przystanki – 31 szt. (miasto – 2 szt., gmina – 29 szt.),
- budynek Zarządu Lokali Gminnych – 1 szt.,
- amfiteatr (scena) – 1 szt.,
- pomieszczenie Rady Sołeckiej – 1 szt.,

2.3.2.2. INFRASTRUKTURA KOMUNALNA:

2.3.2.2.1. Drogi

Gmina jest właścicielem 581 km dróg gminnych, z tego:

- drogi miejskie - 6 km, w tym:
 - drogi asfaltowe – 4 km,
 - drogi tłuczniowe – 2 km,
- drogi zamiejskie – 45 km, w tym:
 - drogi asfaltowe – 26,91 km,
 - drogi tłuczniowe, gruntowe – 18,09 km,
- drogi dojazdowe do gruntów rolnych – 530 km,

2.3.2.2.2. Wodociągi:

Wodociągi posiada 5 miejscowości.

2.3.2.2.3. Kanalizacja

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA
NA LATA 2015-2025

Kanalizację posiadają 3 miejscowości.

2.3.2.2.4. Cmentarze

Na terenie Gminy znajdują się 4 cmentarze komunalne w miejscowościach: Nowy Kościół, Podgórki, Rząśnik i Świerzawa, które zajmują 4,77 ha.

2.3.2.2.5. Obiekty sportowe

Obiekty sportowe zajmują powierzchnię 12,23 ha, w tym 3,94 ha. zespół boisk ORLIK z dwukondygnacyjnym budynkiem zaplecza sportowego, stadionem, basenem kąpielowym.

2.3.2.2.6. Zieleń

Komunalne tereny zielone Gminy zajmują 29 ha, z tego:

- lasy komunalne – 25 ha,
- parki – 4 ha.

2.3.2.3. TERENY INWESTYCYJNE:

- Biegoszów - pow. 7,01 ha (tereny przemysłowe),
- Sędziszowa - pow. 0,73 ha – tereny przemysłowe, była Mieszalnia Pasz.

2.3.3. Charakterystyka urbanistyczna.

2.3.3.1. WYNIKI ANKIETY:

1. Jak ocenia Pan/ Pani znaczenie zachowania istniejących układów przestrzennych wsi dla rozwoju przestrzennego Gminy?	
JAKO NIEWIELKIE	XXXXXXXXXX - 10
JAKO ŚREDNIE	XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX - 33
JAKO DUŻE	XXXXXXXXXXXXXXXXXX - 15

2.3.3.2. ZABUDOWA WIEJSKA

Większość wsi posiada zabudowę łańcuchową, najczęściej wzdłuż rzek będących spoiwem wsi. Najlepiej zdiagnozowana jest zabudowa Dobkowa, dla której w 2011 r. przeprowadzono inwentaryzację dóbr kultury materialnej. Podkreślono zachowanie historycznego układu przestrzennego. Do najcenniejszych budynków zaliczono:

- Kościół św. Idziego z XIV w.,
- Cmentarz z XVIII/ XIX w.,
- Ruiny dworu z XVI w.,
- Budynek b. plebanii z 1875 r.,
- Budynek byłej kuźni z XIX w.,

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA NA LATA 2015-2025

- Budynek Dobków 35 z XIX w.,
- Budynek Dobków 38a z 1863 r.,
- Budynek Dobków 59 z 1878 r.,
- Budynek Dobków 62 z XIX w. i inne.

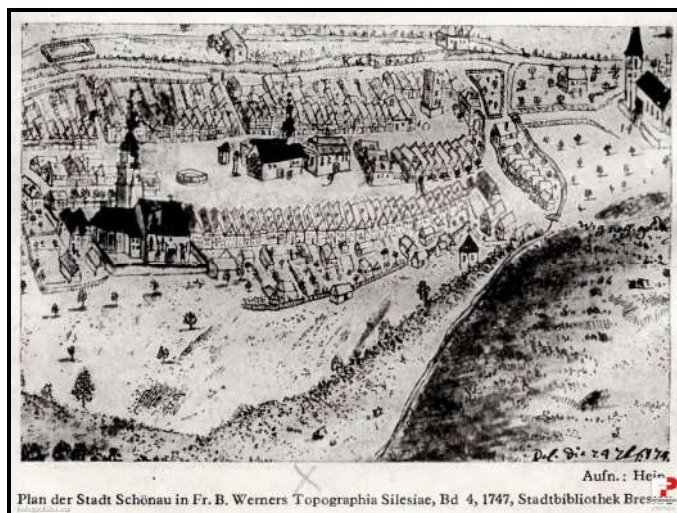
Pozostałe wsie również zachowały historyczny układ przestrzenny. Przeważają budynki murowane, w części zachowane również szachulcowe. Najcenniejsze obiekty przedstawiono w rozdziale poświęconym zabytkom.

2.3.3.3. ZABUDOWA MIEJSKA

Obecne miasto zachowało średniowieczny układ przestrzenny osady targowej ograniczony rzekami. W przeszłości w miejscu miasta istniała osada słowiańska. W wieku XIII nad Kamiennikiem Bolko I zbudował zamek służący księciu za miejsce odpoczynku. Świerzawa leżała na trasie szlaku handlowego ze Złotoryi do Jeleniej Góry. Rynek stanowił główne miejsce targowe otoczone dwoma bramami: Dolną i Górną pełniące funkcje kontroli ruchu i pobierania ceł. Rolę murów obronnych pełniła zwarta zabudowa mieszkaniowa, pierwotnie drewniana. Wykształciło się także Przedmieście Górne w kierunku Starej Kraśnicy. W XIV w. rozpoczęto budowę kościoła Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, a w XIV w. lub XV w. stanął drewniany ratusz, który spłonął w 1608 r. W 1748 r. zbudowano bezwieżowy kościół ewangelicki, później kilkakrotnie przebudowywany.

Po pożarach w 1762 r. i 1808 r. wydano zakaz budowania domów drewnianych. W 1810 r. postawiono nowy ratusz, istniejący do dziś. Do cenniejszych budynków należy zaliczyć: kościół św. Jana i św. Katarzyny z XII/ XIII w., kościół WNMP z XIV/XV w., kościół neogotycki z XIX w., szkoła z XIX w., stacja kolejowa z XIX w., była apteka z 1690 r.

Fot. 5. Świerzawa w XVIII w.

2.4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA

2.4.1. Wodociągi i kanalizacja

2.4.1.1. KANALIZACJA

2.4.1.1.1. Miejscowości:

- Świerzawa,
- Lubiechowa,

2.4.1.1.2. Długość: 34,5 km

2.4.1.1.3. Ilość ścieków

- Ogółem: 298.000 m sześć./rok
- Ilość ścieków odprowadzanych do oczyszczalni: 168.000 m sześć./ rok

2.4.1.1.4. Oczyszczalnia ścieków⁹

- przepustowość – 550 m sześć. / dobę,
- maksymalna 788 m sześć. / dobę
- docelowa – 1.025 m sześć. / dobę
- projektowana – 9.803 m sześć. / dobę
- ilość ścieków oczyszczonych – 171.000 m sześć. / rok

2.4.1.2. WODOCIĄG

2.4.1.2.1. Miejscowości:

- Świerzawa
- Lubiechowa
- Rzeszówek
- Stara Kraśnica
- Dobków

2.4.1.2.2. Długość: 41,97 km (tereny wiejskie, miasto bd.)

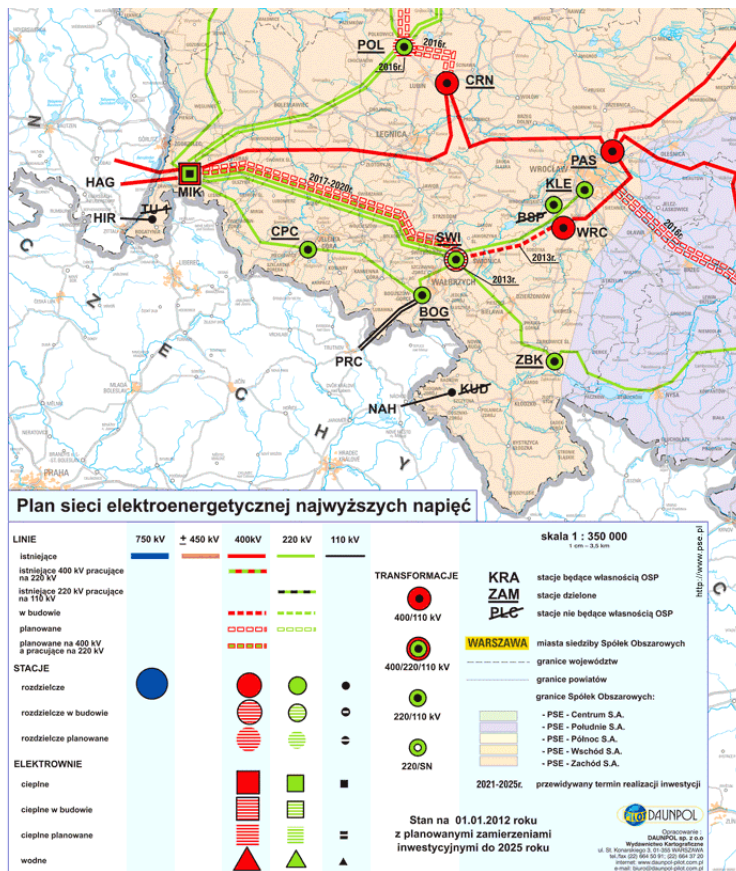
⁹ W trakcie przygotowywania diagnozy trwała modernizacja oczyszczalni poprawiająca jej parametry

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA

NA LATA 2015-2025

2.4.2. Sieci energetyczne

2.4.2.1. PLAN ROZWOJU SIECI PRZEMYSŁOWEJ DO 2025

Fot. 6. źródło: www.pse-organizator.pl

2.4.2.2. OPIS

2.4.2.2.1. Zależnie od odległości, na jakie ma być przesyłana energia, różne są wartości stosowanych napięć. Wynoszą one:

- od 220 do 400 kV (tzw. najwyższe napięcia), w przypadku przesyłania na duże odległości,
- 110 kV (tzw. wysokie napięcie), w przypadku przesyłania na odległości nie przekraczające kilkudziesięciu kilometrów,
- od 10 do 30 kV (tzw. średnie napięcia), stosowane w lokalnych liniach rozdzielczych.

Podnoszenie napięcia dla celów przesyłu, a następnie obniżania do poziomu, na którym możliwe jest stosowanie elektrycznych urządzeń powszechnego użytku zbudowanego na napięcie 220/230 lub 380/400 V, wymaga korzystania z systemowych stacji elektroenergetycznych najwyższych napięć, wielu stacji rozdzielczych wysokiego napięcia oraz rozlicznych stacji transformatorowych, zamieniających średnie na-

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA

NA LATA 2015-2025

pięcie (rozdzielcze) na powszechnie stosowane w instalacjach odbiorczych (230/400 V). Wszystkie te obiekty - linie i stacje elektroenergetyczne - składają się na system elektroenergetyczny.

Nie ma możliwości magazynowania energii elektrycznej, co oznacza że w każdym momencie ilości energii wytwarzanej w elektrowniach musi być równa energii zużywanej przez odbiorców. System elektroenergetyczny musi więc być zdolny do zmiany kierunków i ilości przesyłanej energii. Jest to możliwe dzięki licznym połączeniom pomiędzy elektrowniami, stacjami elektroenergetycznymi oraz grupami odbiorców energii. Połączenia takie zapewnia sieć linii elektroenergetycznych, które pracują na różnych poziomach napięć. Im sieć ta jest bardziej rozbudowana, a linie nowoczesne, tym większa szansa na niezawodną dostawę energii do każdego odbiorcy. Właścicielem i gospodarzem sieci przesyłowej najwyższych napięć jest w Polsce PSE S.A.

Polską sieć najwyższych napięć tworzy infrastruktura sieciowa, w której skład wchodzi:

- 241 linii o łącznej długości 13 338 km, w tym:

- 1 linia o napięciu 750 kV o długości 114 km,
- 73 linii o napięciu 400 kV o łącznej długości 5 303 km,
- 167 linii o napięciu 220 kV o łącznej długości 7 921 km,

- 106 stacji najwyższych napięć (NN) oraz podmorskie połączenie 450 kV DC Polska

- Szwecja o całkowitej długości 254 km.¹⁰

2.4.2.2.2. Linie energetyczne średniego napięcia (SN) służą do przesyłu i rozdziału energii elektrycznej, są to linie napowietrzne i kablowe o napięciu od 15 do 30 kV.

2.4.2.2.3. W Europie i większości krajów świata lokalna sieć elektroenergetyczna tzw. „niskiego napięcia“, tzn. doprowadzona bezpośrednio do odbiorców indywidualnych dostarcza prąd przemienny o częstotliwości 50 Hz, pod napięciem fazowym 230 V. Odbiorcy wymagający nieco większej mocy dostarczanej zasilani są z sieci trójfazowej o napięciu międzyfazowym 400 V.¹¹

¹⁰ www.pse-zachod.pl

¹¹ www.pl.wikipedia.org

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA NA LATA 2015-2025

2.4.3. Sieci gazownicze

W pobliżu Miasta Świerzawa przebiega gazociąg wysokiego ciśnienia DN 400 PN 6.3 MPa relacji Jawor - Jelenia Góra.

Analiza inwestycji przyłączeniowej zakłada:

- Budowę stacji redukcyjno-pompowej I-go stopnia $Q=5.000 \text{ m}^3/\text{h}$
- Budowę ok. 68 km sieci gazowniczej średniego ciśnienia D 160/125/90/63
- Przyłączenie odbiorców gazu o szacowanym poborze gazu 4,3 mln m^3/rok .

Fot. 8. źródło: www.gaz-system.pl

2.4.4. Drogi

WYKAZ DRÓG PUBLICZNYCH MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA

Lp	Numer ewidencyjny drogi	Miejscowości	Rodzaj nawierzchni	Długość km
1	11025 ID	Nowy Kościół ul. Fabryczna	Asfaltowa	0,9
2	110252D	Nowy Kościół ul. Szkolna	asfaltowa	0,8
3	110253D	Nowy Kościół ul. Kolejowa	Część tłuczniowa, część betonowa	1,5

**STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA
NA LATA 2015-2025**

4	110254D	Nowy Kościół osiedle Dynowice	Asfaltowa	0,95
5	110255D	Sędziszowa ul. Środkowa	Asfaltowa	0.85
6	110256D	Sędziszowa ul. Rzeczna	Asfaltowa	0,6
7	110257D	Sędziszowa ul. Górna	Asfaltowa	0,7
8	110258D	Stara Kraśnica ul. Poprzeczna	Asfaltowa	0.47
9	110259D	Stara Kraśnica od działki nr 40 do działki nr 157	Tłuczniowa	1,5
10	110260D	Dobków (odnogi po prawej stronie drogi powiatowej nr 2600)	Tłuczniowe	4,9
10	110261D	Dobków (odnogi po lewej stronie od dr. pow.nr 2600 do Górnego Dobkowa)	Tłuczniowa	5.5
11	110262D	Gozdno od drogi pow. nr 2602 - droga przez wieś)	Tłuczniowa	2,5
12	110263D	Biegoszów od drogi pow, nr 2602 do drogi pow.2603	Tłuczniowa	2,4
13	110264D	Rząśnik do kolonii Orzechówkę	1,8 asfaltowa 0,65 tłuczniowa	2,45

2.5. KULTURA I TURYSTYKA

2.5.1. Aktywność kulturalna

2.5.1.1. WYNIKI ANKIETY

2. Jak ocenia Pan/ Pani organizację wydarzeń kulturalnych?	
ŹLE	0
DOSTATECZNIE	XXXXXXXXXX – 9
DOBRCZE	XX – 33
BARDZO DOBRZE	XXXXXXXXXXXXXXXXXX – 16

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA

NA LATA 2015-2025

NIE MAM ZDANIA	XX - 2
----------------	--------

3. Jak ocenia Pan/ Pani dostępność zbiorów bibliotecznych na terenie Gminy?	
ŹLE	XX – 2
DOSTATECZNIE	XXXX – 4
DOBRCZE	XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX – 33
BARDZO DOBRZE	XXXXXXXXXXXX – 13
NIE MAM ZDANIA	XXXXXXXX - 8

4. Jak ocenia Pan/ Pani znaczenie ochrony dziedzictwa kulturowego (tradycje, zabytki, historia) dla rozwoju Gminy?	
JAKO NIEWIELKIE	X - 1
JAKO ŚREDNIE	XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX - 22
JAKO DUŻE	XXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXXX - 35

2.5.1.2. OPIS DZIAŁALNOŚCI

Wielokierunkową działalnością rozwijającą i zaspakajającą potrzeby kulturalne mieszkańców, a także upowszechnianiem i promocją lokalnych inicjatyw kulturalnych w gminie Świerzawa zajmuje się **Centrum Kultury, Sportu i Turystyki w Świerzawie** wraz z Wiejskimi Domami Kultury (w Nowym Kościele, Lubiechowej i Dobkowie) i świetlicami wiejskimi (w Sędziszowej, Rzeszówku, Podgórkach, Biegoszowie, Starej Kraśnicy i Sokołowcu) oraz Miejsko – Gminna Biblioteka Publiczna w Świerzawie wraz z filiami w Nowym Kościele, Lubiechowej i Rząśniku. W CKSiT przy obsłudze i administracji 18 jednostek jest zatrudnionych 16 osób na 13,75 etatów. Centrum posiłkuje się stażystami z Urzędu Pracy oraz praktykantami z wyższych uczelni. Ponadto CKSiT zatrudnia na umowę zlecenie 3 osoby: animatora na Orliku oraz 2 trenerów prowadzących zajęcia z juniorami i orlikami finansowanych z Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Świerzawie.

W Centrum Kultury prowadzone są systematycznie zajęcia sportowo-rekreacyjne (fitness, zumba ,joga), muzyczne z nauką gry na instrumentach i wokalu, nauki języków obcych, sekcja plastyczno-teatralna dla najmłodszych oraz zajęcia gier sportowo-ruchowych w sali widowiskowej (okres jesienno-zimowy).

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA

NA LATA 2015-2025

Działająca sekcja muzyczna bierze udział w festiwalach i przeglądach organizowanych w naszym regionie. Dzięki dobrej bazie sportowej można uczestniczyć w akcjach regionalnych jak i ogólnopolskich tj. Polska Biega, Liga Mistrzów Orlika, Turniej Orlika o Puchar Premiera. Na kompleksie sportowym orlika codziennie przebywa ok.60-80 osób w sezonie letnim ponad 100 osób, które korzystają z boisk, siłowni parkowej oraz placu zabaw dla dzieci. Odbывают się treningi seniorów i juniorów KS „Pogoń”, orlików oraz zajęcia treningowe lekkoatletyczne. W okresie zimowym, od 1 grudnia, do 30 marca na obiekcie odbywają się treningi na siłowni wewnątrz budynku.

Stowarzyszenia sportowe takie jak: Świerzawski Klub Tenisa Stołowego, Świerzawski Klub Siatkarski oraz Świerzawskie Stowarzyszenie Lekkoatletyczne mają swoje siedziby i dokumentację księgowo-rachunkową w Centrum, które organizuje i przeprowadza zawody i turnieje na szczeblu gminnym i powiatowym.

Boisko lekkoatletyczne przyczynia się do propagowania innych dyscyplin sportowych wśród dzieci i młodzieży w gminie (biegi długodystansowe i sprint, rzut kulą oraz dyskiem, skok w dal).

W ciągu roku CKSiT organizuje czas wolny dla dzieci i młodzieży w czasie ferii zimowych, wiosennych i wakacji. W tym czasie wszystkie jednostki obsadzone kadrowo mają obowiązek przygotowania i przeprowadzenia zajęć, a w świetlicach bez obsady organizowane są przewozy dzieci do jednostek z opieką instruktorską, a tam spotkania, wycieczki, konkursy, turnieje i poczęstunek dla każdego z uczestników.

Centrum prowadzi działalność turystyczną, zaspokajając potrzeby społeczności lokalnej, gości krajowych i zagranicznych. Administruje stroną internetową www.it.swierzawa.com, na której zamieszcza informacje o wydarzeniach kulturalnych, rozrywkowych, turystycznych i sportowych. W budynku mieści się Punkt Informacji Turystycznej z pokojami gościnnymi dla turystów. Centrum administruje dwoma obiektami zabytkowymi: kościołem św. Jana Chrzciciela i św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Świerzawie (z partnerem - Stowarzyszeniem SONOVE) i wieżą widokową w Podgórkach, obsługiwaną przez instruktora ze świetlicy wiejskiej. Udostępniana jest ona według zapotrzebowania indywidualnych turystów jak i grup zorganizowanych. Corocznie odbywają się tam Europejskie Dni Dziedzictwa „Biała Dama”.

W jednostkach CKSiT mają swoje siedziby organizacje pozarządowe takie jak : Związek Emerytów i Rencistów, Związek Harcerstwa Polskiego, Koła Gospodyń

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA

NA LATA 2015-2025

Wiejskich, stowarzyszenia na rzecz rozwoju wsi. Organizowane są zebrania i spotkania związku pszczelarzy, hodowców gołębi, wędkarzy, działkowców i samorządu mieszkańców oraz przeprowadzane są zabawy charytatywne i okazjonalne w salach.

2.5.1.3. IMPREZY KULTURALNE I ROZRYWKOWE

2.5.1.3.1. Dni Świerzawy

Najstarsza impreza gminy, która swoje początki ma już w 1977 r. Wśród atrakcji 3 – dniowej imprezy są m.in. Świerzawska Noc Kabaretowa z udziałem ogólnopolskich gwiazd kabaretu, Noc z Muzycznym Radiem prowadzona przez profesjonalnych DJ-ów, Festiwal Pieśni Dziadowskiej i kultury ludowej, a także różnorodne koncerty i zawody sportowe.

Miejsce i termin imprezy: plac estradowy przy CKSiT w Świerzawie, czerwiec.

2.5.1.3.2. Wianki Pod Wielisławką

Niezwykła impreza odbywająca się u podnóża Wielisławki w Sędziszowej, podczas której organizowane są m.in. mistrzostwa w rzucie czajnikiem i konkurs na najpiękniejszy wianek. Punktem kulminacyjnym imprezy jest wieczorne puszczanie wianków na rzece Kaczawa.

Miejsce i termin imprezy: podnóże wzgórza Wielisławka w Sędziszowej, czerwiec.

2.5.1.3.3. Czary-mary nie do wiary, czyli złot kobiet czarujących

Jedna z najciekawszych imprez gminy, podczas której w starym kamieniołomie w Lubiechowej królują czarownice i wiedźmy. Wśród atrakcji są m.in. Wybory Miss Czarownic, wróżby oraz mistrzostwa w rzucie miotłą na odległość.

Miejsce i termin imprezy: były kamieniołom w Lubiechowej, lipiec.

2.5.1.3.4. Leśna Biesiada w Rzeszówku

Impreza o typowo leśnym charakterze, podczas której podziwiać można m.in. występy hejnalistów i zespołów prezentujących repertuar o tematyce leśnej. Jednak główną atrakcją imprezy są prezentacje i degustacje potraw przygotowywanych na bazie darów lasu przez członkinie Kół Gospodyń Wiejskich.

Miejsce i termin imprezy: boisko sportowe w Rzeszówku, sierpień

2.5.1.3.5. Święto Chleba w Nowym Kościele

Typowa impreza kulinarna nawiązująca do tradycji chleba i piekarnictwa, która od kilkunastu lat odbywa się jesienią w Nowym Kościele. Podczas imprezy prezentowany jest kunszt piekarniczy i cukierniczy z regionu. Nie brakuje konkursów, degustacji i występów zespołów folklorystycznych. Jurorami w głównym konkursie są specjaliści

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA

NA LATA 2015-2025

z dziedziny piekarnictwa i cukiernictwa. Poza wystawcami krajowymi swoje wyroby prezentują przedstawicielki niemieckiego stowarzyszenia Landfrauenkreisverein z Hirschfelde.

Miejsce i termin imprezy: Wiejski Dom Kultury w Nowym Kościele, wrzesień/październik.

2.5.1.3.6. Kaczawskie Warsztaty Artystyczne

Jedna z najbardziej znanych imprez gminy. Podczas warsztatów prezentowane są stare zawody oraz wyroby rękodzielników z całego regionu, a także gości z zagranicy. Każdy chętny może spróbować, pod okiem fachowców, własnych sił w malowaniu, rzeźbieniu czy lepieniu z gliny.

Miejsce i termin imprezy: Dobków, sierpień.

2.5.1.3.7. Turniej Samorządowy „Sprawne Sokoły”

Turniej, podczas którego organizowane są mecze piłkarskie, w których biorą udział drużyny z regionu. Swoje umiejętności sportowe prezentują także lokalni samorządowcy oraz przedstawiciele lokalnych instytucji.

Miejsce i termin imprezy: boisko sportowe w Sokołowcu, lipiec.

2.5.1.3.8. „Biała Dama”

Niezwykła impreza odbywająca się w ruinach starego kościoła w Podgórkach, połączona z plenerowym przedstawieniem teatralnym przygotowywanym przez mieszkańców oraz występami muzycznymi włączona w coroczne obchody Europejskich Dni Dziedzictwa. Atrakcją imprezy jest także wybór najpiękniejszej Białej Damy.

Miejsce i termin imprezy: wieża widokowa i świetlica wiejska w Podgórkach, wrzesień.

2.5.1.3.9. Święto Pieczonego Ziemniaka

Impreza zrzeszająca miłośników ziemniaków, podczas której można degustować różnorodne potrawy ziemniaczane przygotowywane przez członkinie Koła Gospodyń Wiejskich i lokalnego stowarzyszenia. Organizowane są także konkursy m.in. na najdziwniejszy kształt ziemniaka, najdłuższą ziemniaczana obierkę i najsmaczniejszą potrawę.

Miejsce i termin imprezy: boisko sportowe w Starej Kraśnicy, wrzesień/październik.

2.5.1.3.10 Święto Polskiego Wina

Święto, na które zjeżdżają właściciele winnic, producenci wina oraz wszyscy miłośnicy tego szlachetnego trunku. Główną atrakcją imprezy są degustacje młodych win

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA

NA LATA 2015-2025

krajowych i zagranicznych oraz konkursy na najlepsze wino, w których jurorami są zarówno profesjonaliści, jak i publiczność.

Miejsce i termin imprezy: CKSiT i plac estradowy przy CKSiT w Świerzawie, sierpień.

2.5.1.3.11. Zaduszki poetyckie

Przedstawienie teatralno – muzyczne w murach starej romańskiej świątyni, którego tematyka porusza różne sfery życia człowieka, prezentowane w klimacie magii i tajemniczości, przy świetle świec.

Miejsce i termin imprezy: kościół św. Jana i św. Katarzyny w Świerzawie, listopad

2.5.1.4. TWÓRCZOŚĆ LOKALNA

W Gminie Świerzawa działa 10 Kół Gospodyń Wiejskich, które od wielu lat kultywują tradycje wiejskie. Wykonują m.in. wieńce dożynkowe, palmy i pisanki wielkanocne, a także tworzą zespoły śpiewacze.

Coraz większe znaczenie w twórczości lokalnej zajmują lokalni rękodzielnicy, którzy prowadząc własną działalność promują swoje wyroby, a równocześnie przyczyniają się do promocji gminy.

- Art-El Ceramika Artystyczna – Dobków,
- Galeria Pod Aniołem (ceramika) – Dobków,
- Magic Art. Galery (ceramika) – Dobków,
- Warsztat bibułkarski Grażyna Grabska – Dobków.

2.5.2. Historia

2.5.2.1. NAJSTARSZE DZIEJE

Pierwsze udokumentowane znalezisko z najstarszej epoki – krzemienia z terenu gminy datowane jest na okres meozolitu (8.000-4.200 p.n.e.). Były to narzędzia krzemienne odkryte w okolicach Nowego Kościoła w 1929 r. Późniejsze znaleziska to topory krzemienne z okresu kamienia (4.200-1.700 p.n.e.) ze Świerzawy, brązowa siekierka kultury przedłużyckiej znaleziona w Nowym Kościele (1.700-650 p.n.e.), narzędzia gliniane z Różanej z okresu halsztackiego (650-400 p.n.e.), misa żelazna z VIII-IX w. n.e. znaleziona w Sokołowcu. Okres wczesnego średniowiecza to czas, w którym wykształciła się na terenie regionu grupa Trzebowian.¹²

¹² Stanisław Firszt, Najdawniejsze dzieje obszaru Gminy Świerzawa, Świerzawa i okolice, Świerzawa 2004,

STRATEGIA ROZWOJU MIASTA I GMINY ŚWIERZAWA

NA LATA 2015-2025

2.5.2.2. ŚREDNIOWIECZE

Tereny obecnej Gminy, podbite przez Mieszka I, księcia Polan, od końca X wieku należały do Państwa Polskiego. Dowodem zamieszkania tych terenów było odkryte w 1930 r. cmentarzysko szkieletowe w otoczeniu obecnych ruin kościoła romańskiego w Nowym Kościele. Datowane jest na XI-XII w., przed budową kościoła.¹³

Najstarszymi budowlami wczesnego średniowiecza były grody, których ślady pozostały w okolicach wspomnianych ruin kościoła w Nowym Kościele i na Wielisławce. Niektóre źródła podają, że w 1159 r. w Świerzawie Bolko I Wysoki ufundował drewniany kościół, co sytuuje obecne miasto jako osadę dużo wcześniej niż pierwsze o nim wzmianki w dokumencie biskupa Tomasza z 1268 r. Prawa miejskie miasto uzyskało w 1295 r. lub w 1296 r. z rąk księcia świdnicko-jaworskiego Bolka I Surowego, który w centrum Świerzawy posadowił również zamek. Wcześniej, pod koniec XII w. rozpoczęto budowę kościoła św. Jana, którą zakończono na początku wieku XIII. Wtedy też zbudowano kościoły w Nowym Kościele, Lubiechowej, Rzęśniku i Sokółcu. Okres feudalnego poddaństwa zakończył się w 1534 r. dzięki wykupieniu przez władze miasta wójtostwa od Ottona von Zedlitz. W tym czasie przez Świerzawę przetoczyły się dwa najazdy husyckie (1426 r. i 1428 r.) oraz wybuchł pożar, który strawił część miasta w 1487 r. W 1382 r. zakończono budowę prezbiterium kościoła Wniebowzięcia NMP, co wpłynęło na utratę znaczenia kościoła św. Jana i św. Katarzyny. Zakończono jego budowę w początku XIV w. W roku 1346 zgłoszono Świerzawę do Związku Miast Śląskich, co wzmocniło jej pozycję.

2.5.2.3. MONARCHIA AUSTRIACKA I PRUSY

Po reformacji w 1517 r. na terenie obecnej Gminy zaczęli się pojawiać protestanci. W pałacu von Zedlitzów w Nowym Kościele uczeń Lutra Melchior Hoffmann w 1518 r. wygłosił pierwsze kazanie. Powstała parafia, której przewodniczył Melchior Kessler. W 1556 r. rozpoczęto poszukiwanie srebra i utworzono gwarectwo. W 1693 r. Cesarz Leopold I wydał przywilej górniczy.¹⁴ W roku 1608 Świerzawę nawiedziła wielka powódź, a duża część miasta spłonęła w pożarze, który zniszczył ratusz wraz z całą dokumentacją. Miasto było niszczone i plądrowane przez wojska obu stron wojny trzydziestoletniej (1618-1648), oraz spalone w wyniku pożaru spowodowanego przez wojska cesarskie w 1639 r. Po wojnie Świerzawa rozpoczęła

¹³ tamże

¹⁴ Karol Koper, Z dziejów Świerzawy do roku 1945, Świerzawa 2005